

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 21.

Onsdagen den 4 April

Kl. 7 e. m.

fortsattes, under Herr vice Talmannens ledning, det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs och bifölls Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af återremiss af 2:dra punkten af Utskottets Betänkande N:o 1, angående villkoren för försäljning af bränvin.

§ 2.

Föredrogs och bifölls, hvar för sig, Banko-Utskottets Memorial:

N:o 4, i fråga om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar; och

N:o 5, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar.

§ 3.

Skedde föredragning af Banko-Utskottets Utlåtande N:o 6, i anledning af väckta motioner om inrättande af afdelningskontor utaf Riksbanken i städerna Venersborg, Jönköping, Örebro och Mariestad.

Om inrättande af nya afdelningskontor af Riksbanken.

Utskottet hade hemställt, att ifrågavarande inom Andra Kammaren afgifna motioner, N:o 63 af Herrar *J. Larsson* och *S. Håkanson*, N:o 66 af Herr *J. Anderson* i Tenhult, med hvilka Herrar *L. J. Larsson*, *S. Johnson*, *J. A. Ericsson*, *F. G. Sandvall*, *M. Andersson* och *C. Mejenqvist* instämt, N:o 70 af Herrar *E. Olsson* och *Fölke Andersson* samt N:o 72 af Herr *A. Johansson*, för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Om inrätt-
tande af nya
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)*

Efter uppläsning af Utskottets hemställan anförde:

Herr J. Larsson i Blekan: Jag har icke begärt ordet i afsigt att söka få Kammararens understöd till underkännande af Utskottets föreliggande förslag. Men jag vill fästa Kammararens uppmärksamhet på några förhållanden och bland dem: den lånesökande allmänhetens bittra erfarenhet af privatbanks-intressets mäktiga inflytande på Riksdagens förhandlingar i bankfrågor. I det yttrande, som bankofullmäktige afgifvit i anledning af framställningar om inrättande af nya afdelningskontor i orterna, hafva de förklarar att några sådana icke för det närvarande kunde upprättas, enär Riksbanken, enligt Riksdagens beslut, vore förbunden att tillhandahålla privatbankerna intill 1884 års utgång 14 millioner kronor emot 3 procent årlig ränta. Genom detta beslut har Riksdagen, enligt min åsigt, handlat vid sidan af sin uppgift, ty Riksdagen har i främsta rummet att tillgodose statsintresset. Detta intresse har Riksdagen dock icke beaktat, då den icke låtit Riksbanken för sin rörelse och verksamhet få behålla nämnda belopp, utan föreskrifvit att det skall tillhandahållas privatbankerna. Härigenom har också det förhållande inträffat, att Riksbanken icke är i stånd att inrätta ett enda nytt afdelningskontor. Det är Riksdagen väl bekant, att den lånesökande allmänheten skulle vara högst tack- sam att få låna penningar emot 6 procent ränta om året. De få nu för sina lån i privatbankerna betala 6 procent ränta och derut- öfver utsättas för trassel och omkostnader.

Jag erkänner att privatbankerna må understödjas, men icke så att Riksbankens egen rörelse och verksamhet derigenom förlamas, för att icke säga omöjligöres. Fortsätter man på detta sätt, så för- står jag samerligen icke hvarifrån slutligen medel skola tagas till bestridande af statens behof. Staten förlorar nemligen genom denna åtgärd tre procent på 14 millioner kronor.

Under närvarande förhållande har Banko-Utskottet icke gerna kunnat komma till annat beslut, än hvad som skett, och jag skall derföre icke yrka bifall till min motion, under förhoppning att den under arbete varande bankkomitén måtte komma till ett sådant re- sultat, att Riksbankens rörelse och verksamhet för framtiden bättre befrämjas än hittills varit fallet.

Herr J. Anderson i Tenhult: Såsom motionär i frågan ber jag att få yttra några ord. Af motiveringen till det föreliggande utskottsbetänkandet vill det synas, som Utskottet mera fäst sig vid bankofullmäktiges utlåtande än vid sitt eget uttalande i betänkandet N:o 17 till 1880 års Riksdag. För att gifva något stöd åt sitt af- styrkande af de föreliggande motionerna har Banko-Utskottet så- som vanligen sker, då det gäller att afstyrka ett förslag, framhållit att en bankkomité är tillsatt och att man bör afvakta hvad denna komité i sitt utlåtande kommer att säga. För mig är det emellertid omöjligt att inse, hvad nu föreliggande fråga om behof af banko- afdelningskontors förläggande på åtskilliga ställen i landet kan hafva med nämnda komités arbete att skaffa, då detsamma afser helt an- dra ändamål än hvarom nu är fråga. Hvad åter angår det privile-

gium, som de enskilda bankerna nu hafva, nemligen att mot låg ränta innehafva en stor del af Riksbankens medel, så tror jag att detta ej bör kunna vara till hinder, att Riksdagen fattar sitt beslut sålunda, att de ifrågasatta afdelningskontoren måtte få taga sin början med år 1885. Ett sådant beslut skulle komma i tillräckligt god tid för att man skulle kunna ordna och förbereda de afdelningskontor, som på en del ställen i landet äro behöfliga. Då det likväl icke är tänkbart, att Andra Kammaren nu omedelbart vill gifva sitt bifall till min med fleres motion, anhåller jag få yrka, att ärendet må återförvisas till Utskottets förnyade behandling.

Om inrättande af nya afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Herr Lyttkens: Den förste talaren framställde intet yrkande, utan hans anförande innehöll hufvudsakligen ett klander med anledning af de åtgärder, som föregående Riksdagar vidtagit för att understödja privatbankerna. Om detta vore befogadt eller ej, derom är nu ej lönt att diskutera och dermed upptaga Kammarens tid. Men han fälde ett yttrande, som jag icke vill låta opåtaladt passera, han yttrade nemligen att han för sin del icke vore mot att staten understödde privatbankerna. Jag deremot har alltid varit emot bibehållandet af de stadganden i banklagstiftningen, hvilka innebära fördelar åt privatbankerna på det allmännas bekostnad, och jag hade hoppats, att borttagandet af sådana fördelar en gång skulle blifva verklighet. Annu mindre vill jag vara med om den åsigt, han uttalade, att privatbankerna skulle hafva sådant statsunderstöd; *min* åsigt är att privatbankerna icke böra hafva något sådant understöd af det allmänna. Och de behöfva det icke heller; den gång de erhöllo det var ett undantagsfall och det är mycket tvifvel underkastadt, om ej de vidtagna åtgärderna voro både onödiga och okloka.

Den andre talaren i ordningen yrkade återremiss af ärendet, och det var därför jag egentligen begärde ordet. Inom banklagstiftningen är det icke möjligt att göra sådana ryckningar af mer eller mindre ingripande art, utan att det inverkar på det helas sammanhang. Hvarje rubbning i banklagstiftningen af någon större betydelse föranleder till rubbning i affärsverldens förhållanden, och detta sistnämnda innebär alltid faror. Att nu sönderplocka Riksbanken i så många delar som nu är föreslaget och innan fullständig plan uppgjorts, för huru stora territorier hvarje bankkontor bör inrättas eller hvilka platser först skola komma i åtnjutande af afdelningskontor, anser jag vara alldeles olämpligt. Och fråga är om ej så många afdelningskontors upprättande på en gång skulle kunna försvaga hufvudkontorets och förlama Riksbankens förnämsta och viktigaste verksamhet. Att nu, då vi hafva en komité, som arbetar på hela vårt bankväsendes omgestaltande, vidtaga de begärda vidtomfattande åtgärderna, anser jag vara origtigt. För öfrigt tror jag, att, efter ett så godt år som vi hade förlidet år, det icke bör för närvarande förefinnas så stora behof af nya afdelningskontors förläggande till landsorterna, att vi icke gerna böra kunna vänta, tills bankkomiténs arbeten hunnit blifva afslutade och betänkanDET inkommit till Riksdagen. Det svåraste problemet att lösa blir emellertid det, huruledes bankkontor skola kunna uppehållas öfverallt, der de nu finnas,

Om inrättande af nya afdelningskontor af Riksbanken. om privatbankerna helt och hållet förlora sin sedelutgifningsrätt och att hindra att genom sådana kontors indragning ej alltför svåra rubbningar uppkomma i en ords affärsrörelser.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan, att uti ifrågavarande hänseende för närvarande ingenting måtte åtgöras.

(Forts.)

Herr Ola Månsson: När vi behandlade i Banko-Utskottet alla dessa frågor, var jag af olika tanke med vice Ordföranden i Utskottet. Jag hade trott att man hvartannat eller hvart tredje år skulle kunna nedsätta ett afdelningskontor af Riksbanken i den ena residensstaden efter den andra, och att man skulle fortsätta med detta, tills man hade i hvarje residensstad ett afdelningskontor af Riksbanken. Detta skulle efter mitt förmenande vara nyttigt för penningrörelsen i allmänhet och i all synnerhet för dem, som behöfva låna penningar. Det är ju känt, att dessa äro bättre betjenta med att hafva sin lånerörelse i Riksbanken än uti de enskilda bankerna och anledningen härtill är helt enkelt den, att, när det är godt om penningar, lemna de enskilda bankerna nog ut lån, ja, stundom till större belopp än som med en sund utveckling af vårt lands naturliga näringar vore förenligt, men när så en kris kommer, knipa de till och infordra sina penningar. Jag hade därför trott det icke skulle vara ur vägen att bifalla endera af motionerna; men meningarna inom Utskottet voro sådana, att mina önskningar i det fallet väckte motstånd, som hufvudsakligast grundade sig på en förbidan af den tillsatta bankkomiténs pågående arbete.

Jag har dock velat till protokollet anteckna min ställning till saken, nemligen att jag önskar, att afdelningskontor successivt skola komma till stånd.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 4.

Angående obligatorisk veterinärbesigtning vid export af kreatur.

Förekom till afgörande Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 6), i anledning af motion om obligatorisk veterinärbesigtning vid export af kreatur samt desinfiiering af kreatursförande fartyg.

Med förordande af bifall till nämnda motion (N:o 30, af Herr L. Jönsson), hade Utskottet i detta Utlåtande gjort följande hemställan:

»att Kammaren för sin del besluter, att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes påbjuda sådana anordningar, att alla för export till utlandet (Norge undantaget) bestämda kreatur blifva omedelbart före inskeppningen af legitimerad veterinär besigtigade, äfvensom att de fartyg, som äro bestämda att till utlandet öfverföra kreaturen, må före dessas emottagande vara desinfiierade.»

Beträffande detta förslag yttrade:

Herr Ola Andersson i Burlöf: Utskottets förslag hafva vi nyss hört uppläsa och det öfverensstämmer fullkomligt med motionärens, hvilket sålunda i allo blifvit af Utskottet tillstyrkt. Exporten af kreatur till utlandet är också en så vigtig sak, att den förtjenar all möjlig uppmärksamhet och att alla lämpliga åtgärder för dess betryggande vidtagas. Jag tror dock att detta är en fråga, som förtjenar att noga öfvervägas, så att man icke vidtager sådana åtgärder som hämma och hindra rörelsen i öfrigt mera än för ändamålets vinnande kan vara nödvändigt. Såsom af motionen framgår, har motionären haft till hufvudsyfte att framför allt betrygga exporten af kreatur till England eller Storbritannien.

Det heter i hans motion, att »han hyser den förhoppning att »Riksdagen inser den fara som hotar en af våra största närings- »grenar, i fall ett enda djur skulle vid ankomsten till Storbritannien »befinnas vara smittadt af någon elakartad kreaturssjukdom.»

Jag tror mig sålunda deraf vara berättigad antaga, att det företrädesvis är exporten till Storbritannien motionären och Utskottet velat skydda.

I hufvudsak är jag ense med motionären och tror att något bör göras med afseende å besigtning af sådana kreatur som skickas ut. Jag hyser dock någon tvekan, huruvida man bör lägga sådana band på exporten äfven åt andra håll än till England, som i motionen och af Utskottet ifrågasatts. Danmark, som af Utskottet åberopas och hvars lagar för kreatursexport äro betänkandet bilagda, har, såsom herrarne finna, i alla dessa olika författningar *endast stadgat obligatorisk veterinärbesigtning å kreatur, som skickas till Storbritannien.*

Till stöd för sin motion har motionären åberopat de framställningar härom, som ingått dels från Sydsvenska ångfartygsbolaget och dels från Malmöhus och Kristianstads läns hushållningssällskap. Jag vet att nyssnämnda ångbåtsbolag redan år 1878 och sedermera åtskilliga hushållningssällskap ingått med begäran om stadganden i sådant hänseende, hvarom nu är fråga. Hvad beträffar den af Malmö läns hushållningssällskap gjorda framställningen, så förhåller sig dock dermed så, att den första sådana, som derifrån utgick genom hushållningssällskapets berednings-utskott, endast innefattade en begäran om obligatorisk besigtning å kreatur, som skulle exporteras till Storbritannien. Den andra framställningen i samma syfte tillkom på grund af enskild motionärs förslag, innehållande framställning derom att alla djur, som skulle exporteras, dessförinnan skulle undergå besigtning. Detta förslag afstyrktes af Berednings- och Förvaltnings-Utskotten, men vann sedermera en knapp majoritet i hushållningssällskapet. Vidare hör till saken att i November 1882 väcktes inom Malmöhus läns hushållningssällskap af samme motionär en ytterligare motion härom, men den afslogs af hushållningssällskapet den 15 December samma år.

Jag har velat anföra detta, för att visa det Malmöhus läns hus-

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.*
(Forts.)

Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.

hållningssällskap icke är så obetingadt för en obligatorisk besigtning af kreatur, oafsedt orten dit de föras, som man velat låta påskina.

Huru exporten ställer sig till de två land, dit vi egentligen sända kreatur, skall jag bedja med några siffror få visa.

Ar 1882 exporterades 3,675 hästar, 26,492 nötkreatur, 29,104 får, 26,212 svin och 16,190 gäss. Huru denna export fördelades på de båda länderna England och Danmark, är jag icke i tillfälle att för detta år uppgifva, med undantag dock af gässen, hvilka, utom 6 till England och 6 till Norge, gingo till Danmark. För år 1881 fördelar sig exporten sålunda: till England 5 hästar, till Danmark 2,712; till England 15,860 nötkreatur, till Danmark 1,861; till England 4,536 får, till Danmark 16,592; till England 3,271 svin, till Danmark 15,098.

Nu kan med skäl ifrågasättas, huruvida hela den stora mängd, isynnerhet hästar och små kreatur, som exporteras till Danmark, verkligen kan behöfva undergå besigtning för att skydda vår export på Storbritannien. Jag vill visst icke bestrida, att en sådan besigtning kan vara fördelaktig äfven vid kreatursexport till andra länder än till England, men det är dock icke afgjort, huruvida icke de med en sådan besigtning förenade olägenheter äro större, än att man bör vidtaga dem.

Det förhåller sig nemligen så med exporten från Malmö, på Storbritannien, att den besörjes uteslutande med sydsvenska ångbåtsbolagets båtar, hvilka afgå *på bestämda tider*, hvadan kreaturen ställas dit till denna tid, och alltså många kreatur kunna på en gång besigtigas, hvarföre en veterinär utan svårighet kan vara nere vid ångbåtarna och besigtiga dem före inlastningen. Det besigtningarföde han härför åtnjuter är just af denna orsak billigt. Det utgör nemligen endast 30 öre för större och 15 à 10 öre för smärre kreatur. Helt annat är det med exporten på Danmark; dit finnes ångbåtslägenhet icke blott dagligen utan flere gånger om dagen och kreaturen kunna sändas med hvilket fartyg som helst, och att man då alltid skall hafva en veterinär till hands för att besigtiga både fartyg och kreatur, stundom för ett eller ett par kreatur och ibland intet, kan väl svårigen begäras, då derigenom skulle vållas onödig både kostnad och tidsförlust. Jag har endast velat påpeka dessa förhållanden, emedan jag tror att, om en skrifvelse i ämnet afåtes till regeringen, man dock icke alltför bestämdt bör uttala sig för obligatorisk besigtning dels på *alla slag* af kreaturen, som exporteras, och särskildt icke på hästar och gäss och dels till hvad ort som helst. Jag tillåter mig derföre hemställa till så väl motionären som Utskottets ledamöter, huruvida de icke vilja undantaga åtminstone dessa två slag af kreatur, och skall jag för min del gerna vara med om en skrifvelse hällan i mera allmänna ordalag, så att åt regeringen öfverlemnas att uppställa de närmare detaljbestämmelserna. Om sålunda motionären och Utskottet vilja åt förslaget gifva den inskränkuig jag ifrågasatt, skall jag, för närvarande åtminstone, icke göra något yrkande.

Deremot är jag fullt ense med motionären och Utskottet derutinnan, att jag anser, att lagbestämda åtgärder böra vidtagas med

afscende på de ångbåtar, som besörja kreaturstransporterna på Storbritannien åtminstone, så att de underkastas ordentlig desinficering. Och dertill kommer ännu en annan sak, som är icke mindre viktig, nemligen att åtgärder vidtagas till åstadkommande af kreaturens bättre vård och hastigare forsling under transporterna på våra jernvägar. Något yrkande derom har motionären icke framställt, och det är väl detta som hindrat Utskottet att i det afscendet afgifva något bestämdt förslag, men Utskottet har dock icke förbisett denna del af frågan, utan berört den i motiveringen. För min del är jag nästan öfvertygad, att om den kreaturstransport från Småland, som för ett par år sedan gjorde så mycket väsen af sig och åstadkom det myckna talet om elakartad lungsjuka — ett tal som jag är förvissad grundade sig på ett misstag — jag säger, att om denna kreaturstransport under forslingen på jernvägen erhållit ordentlig vård i bättre vagnar och med snabbare tåg, hade kanske hela detta oväsende aldrig hörts utaf. Det är icke så liten tid, som åtgår för att på jernväg forsla kreaturen från Östergötland och Småland till de skånska hamnarne, och under hela denna tid få kreaturen stå i öppna vagnar, i snö och köld, i ur och skur. Att någon ändring göres härutinnan, anser jag viktigare än allt annat och vill hoppas, att regeringen icke underlåter att taga äfven denna del af frågan under öfvervägande. Likaså tror jag att ännu en annan sak förtjänar att uppmärksammas, och det är att besigtningen eller desinficeringen utsträcker äfven till andra föremål för export än kreatur, t. ex. foder, hudar och mera dylikt. Jag skall, som sagdt, för närvarande icke göra något yrkande, för så vidt motionären och Utskottet vilja inskränka sitt förslag på sätt jag begärt. Att utsträcka besigtningen till alla slag af kreatur anser jag deremot vara att gå för långt och mera än som behöfs för det ändamål, man vill vinna, och dessutom allt för betungande för rörelsen.

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: De af den föregående talaren föreslagna förändringar i min motion eller i Utskottets förslag anser jag vara alldeles olämpliga. Hvad således först beträffar hans förslag, att de ifrågasatta bestämmelserna om kreaturs besigtning icke borde vara tillämpliga på gäss, så tror jag icke att det fallit någon mer än honom in att meningen vore att äfven detta djurslag var i min motion äsystadt med benämningen kreatur, hvilken benämning vid flere tillfällen vid Riksdagen förut begagnats. Och dessutom forde det genom de bifogade afskrifterna synas, synnerligast å sista sidan i Utskottets betänkande, att det här endast är fråga om nötkreatur, får, svin och häst, hvadan all tanke på, att den föreslagna lagstifningsätgården skulle afse äfven fjäderfä, bin och dylikt synes vara alldeles obefogad.

Hvad åter beträffar den ärade talarens förslag, att undantag skulle göras äfven för hästar, så måste jag anse detta förslag vara föga välbetänt. Vi skola komma ihåg att från vårt land exporteras årligen — åtminstone var det så år 1881 — från nio hamnar ungefär 3,000 hästar, och om man antager medelpriset för dem till 500 å 600 kronor, så bör väl den ringa utgiften af 50 öre eller 1 krona

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.*

(Forts.)

för deras besigtning icke kunna anses särdeles betungande. Men hvad som vinnas dermed är tryggheten att, om någon häst möjligen skulle vara behäftad med smittosam eller annan sjukdom — den må nu hafva uppkommit under transporten eller förut — sådant blir upptäckt, innan hästen utföres ur landet, hvarigenom man kan få reda på, hvarest smittan uppkommit samt sättes i stånd att vidtaga nödiga åtgärder för dess hämmande eller utrotande.

Hvad slutligen den ärade talaren yttrade om att några besigtningståtgärder icke borde gälla kreatur, som exporteras till Danmark, så får jag säga, att, om ett sådant undantag skulle göras, hela åtgärden vore efter mitt förmenande förfelad. Ty för min del ligger den allra största faran deruti, att skadade eller sjuka kreatur utföres härifrån till nämnda land. Naturligtvis riskera vi äfven betydligt, om sådana komma till England, men af erfarenhet veta vi dock, att saken der blir på ett rättvist och ordentligt sätt behandlad. Hellre således än att undantag göres för de kreatur, som utföres till Danmark, må hela denna fråga förfalla.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Petersson: Jag har begärt ordet för att tillstyrka bifall till Utskottets förslag oförändradt. Ehuru de af den förste talaren förordade ändringar i detsamma väl må kunna hafva åtskilliga skäl för sig, tror jag dock att, om det åsyftade ändamålet skall vinnas, Utskottets förslag bör antagas sådant det är. Ty huru besvärlig en besigtning af de kreatur, som exporteras till Danmark, än må blifva, så har den dock den fördelen med sig att, om ett kreatur, som vid besigtningen befunnits fritt från smitta, efter öfverförandet till Danmark finnes vara behäftadt med smittosam sjukdom, all anledning till misstanke att djuret dragit denna med sig härifrån blifvit undanröjd — en sak, desto mera af vigt, som vi veta, huru man i Danmark på senare tider gått till väga uti dylika fall. Dessutom är det en annan omständighet som gör att jag icke tror att de af den ärade talaren befarade olägenheterna skola blifva så stora, nemligen den, att det väl högst sällan kommer att inträffa, att enstaka kreatur exporteras, utan kommer väl i de flesta fall ett större antal att utföres på en gång. Då härtill kommer att i de orter, derifrån exporten vanligtvis eger rum, legitimerade veterinärer äro stationerade, så finner jag inga betänkligheter vid att antaga motionärens och Utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Dickson: Till en början skall jag bedja att få instämma uti motionärens förslag, hvars syfte jag anser vara ganska godt. Deremot kan jag icke vara med den förste talaren derom, att ett undantag göres för hästar, emedan det väl bör anses vara lika vådligt att sådana, behäftade med smittosam sjukdom, utföres till främmande land, som att af sjukdom angripna nötkreatur, får och svin exporteras.

Men det är egentligen en annan sak, som jag ber att få påpeka, nemligen de icke obetydliga kostnader, som väl blifva förenade med de här föreslagna besigtningståtgärderna. Derest föreliggande förslag blir af Kongl. Maj:t antaget, så förmodar jag att Kongl. Maj:t kommer

att stadga vissa bestämda afgifter för kreaturens besigtning, och, ehuru ingenting härom i förslaget är antydt, tager jag likväl för gifvet, att det blir exportörerna, som få vidkännas dessa afgifter. Då det vidare är föreslaget att de fartyg, som skola öfverföra kreaturen till utlandet, skola desinficieras, så är det naturligtvis meningen att sådant skall ske före hvarje resa. Men detta är en sak, som icke låter göra sig så fort, utan måste ovilkorligen medföra hinder i trafiken och att icke obetydliga kostnader häraf blifva en följd, är lätt att inse. Det är dessa omständigheter, på hvilka jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet, och jag förmodar att regeringen, derest förslaget vinner dess bifall, icke skall, när hon i administrativ väg utfärdar närmare bestämmelser om saken, underlåta att tillse, huru kostnaderna må jemt och billigt fördelas samt icke blifva för vår handel och trafik alltför betungande.

För öfrigt har jag icke annat att tilläga, än att jag, såsom jag från början yttrat, instämmer i motionärens förslag

Herr Herslow: Jag ber först att få besvara den siste ärade talaren och lugna hans farhågor i fråga om de höga kostnader, som han antog skulle blifva följden af ett bifall till Utskottets hemställan. Dessa kostnader äro i sjelfva verket fullkomligt betydelselösa; som herrarne veta, är en sådan besigtning, som motionären här ifrågasatt skulle blifva obligatorisk, redan i full gång, och afgiften för denna besigtning är 30 öre för de större kreaturen och 10 à 15 öre för småkreaturen. Denna kostnad kan väl med allt skäl sägas vara betydelselös, och när häremot ställes fördelen för exportören att få sitt kreatur af sakkunnig person undersökt och, om det befinnes sjukt, råd i afseende å dess skötsel, uttalande om det behöfver quarhållas till nästa resa o. s. v., så anser jag att han derigenom redan för sin personliga del blifvit rundligen ersatt för den obetydliga utgiften. Men den enskildes fördel är här en småsak; här gäller det verkligen hela landets. Denna fråga kan förefalla obetydlig, men i viss mån innebär den vårt landtbruks hela framtid. Vårt land har en ofantligt mycket större utsträckning än det lilla Danmark, och är dertill mera än Danmark hänvisadt till kreatursskötsel för att i fullt mått tillgodogöra sig sitt jordbruk. Detta lilla Danmark är dock för närvarande 4 à 5 gånger starkare än vi representeradt på den stora kreatursmarknaden. Man kan göra sig en föreställning om hvilken framtid vårt land i detta afseende kan emotse, när man besinnar, att vår kreatursexport, fastän den för närvarande endast är en femtedel af Danmarks, ändock utgör en af de viktigaste faktorerna i vår exportrörelse. Jag tror derföre, att vi böra göra allt hvad vi kunna för att befördra deras trygghet och utveckling. Redan nu skulle ett importförbud till England göra oss en mycket större nationalförlust, än man i allmänhet föreställer sig.

En liknande motion som denna förevar för ett par år sedan här i Kammarerna; och som jag då var ledamot i ett för dess behandling tillsatt Utskott, inom hvilket jag var den ende representanten för den provins, der denna export hufvudsakligen bedrifves, hade jag särskild anledning att sätta mig in i denna sak. Redan då talade

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.*
(Forts.)

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.*
(Forts.)

siffrorna tillräckligt tydligt. Men att vi likväl då icke fingo den reform, som nu påyrkas, berodde på anledningar, som nu mera icke förefinnas. Dessa anledningar, sådana de röjde sig under diskussionen, och särskildt i Herr Civilministerns anförande, voro egentligen trenne. Först och främst föreföll saken åtskilliga temligen öfverflödigt. Ty vår export gick ju dels direkt till England, der våra kreatursbesätningars helsotillstånd åtnjöt det bästa förtroende, dels gick den indirekt dit öfver Danmark, således öfver ett land, som var lika fördelaktigt situeradt som vårt i den engelska opinionen. Kammaren erinrar sig emellertid nog, huru vi sedan varit misstänka i Danmark och af Danmark sökts göras misstänkta i England. Efter den erfarenheten kan det knöppt längre betecknas såsom öfverflödigt att genom besigtning på exportplatsen *dels* förekomma att djur med något som helst sjukdomssymptom öfverföres, *dels* skaffa officiellt intyg på att de öfverförda djuren afgått friska från vårt land. Hade de danske insinuationerna gjort åsyftad verkan och hade England för oss afstängt exporten dit, så hade vi troligen icke länge betänkt oss vid att antaga det förslag, som i dag föreligger.

Den andra invändningen, som gjordes, var den, att åtgärden vore otillräcklig. Allmänt taget gäller den invändningen om alla menskliga åtgärder. Men detta får dock ej hindra kloka försigtighetsåtgärder; och klokt skulle det vara handadt af oss, om vi förefore på samma sätt, som det land, hvilket ensamt med oss får införa levande kreatur till England, länge begagnat och haft ofantlig nytta af, nemligen att anordna kontroll och undersökningar å kreaturen, innan dessa exporterats, likasom ock detta land för hvarje gång detsamma lagstiftat i dessa ämnen icke tagit bort kontrollen, utan tvärt om skärpt densamma. Absolut tillräckligt är det ej. Det kan naturligtvis hända att, äfven der dylika åtgärder vidtoges, man ändå kan komma att utföra ett eller annat kreatur, som är behäftadt med sjukdom; det *kan* derföre ock hända, att England äfven för oss, en gång stänger sina hamnar. Men det är väl klart att vi lättare förekomma detta, om på exportorten anställas noggranna undersökningar, för att upptäcka befintliga sjukdomsfall eller sjukdomssymptom eller anledningar att misstänka sådana. Vi böra vidtaga de åtgärder, som på oss ankomma, för att bibehålla dessa båda länder såsom importorter för vår kreaturshandel. England skall få lättare att bevara och förbehålla åt oss de fördelar vi redan ega, om det ser att vi öka noggrannheten i vår tillsyn öfver kreatursexporten; och Danmark skall få svårare att göra oss misstänkta, om vi hvarje gång, som ett kreatur skall föras öfver gränsen, undersöka detsamma och öfver undersökningens resultat taga officiellt intyg.

Annu en sak! Det är här i verlden nästan lika viktigt att bevara skenet som verkligheten. Vårt land är i fråga om sanitära kontroller inomlands alldeles icke illa ordnad; det har sitt Kommerskollegium och sin Medicinalstyrelse, hvilka myndigheter ganska väl kunna öfvervaka inom landet, om sjukdom utbryter bland boskapen; men det är också af vigt att äfven inför utlandet kunna *visa* att helsotillståndet här är godt. Och det kan endast visas genom officiella attester om verkställda besigtningar.

Den viktigaste invändning, som mot detta förslag gjordes år 1881, var likväl att man borde invänta utlåtande från en då tillsatt kommission för sakens bedömande ur dels hygieniska, dels ur landtbrukets och dels ur kreaturshandelns synpunkt. Herr Talman! Den kommissionen har afgifvit sitt utlåtande och den är absolut enhällig i det uttalandet, att vid export till andra orter vi böra göra mycket noggranna undersökningar. Det är en väsentlig del åkommer, som icke äro så farliga, som de se ut att vara. Om till exempel ett kreatur har sår kring klöfvarne eller kring mulen, äfven af ofarlig art, så väckas dock lätt misstankar och man bör ej tillåta, att ett enda sådant kräk får utföras. Ty om det är klokt att tillse att icke verkliga sjukdomar vidlåda de kreatur, som exporteras, så är det icke mindre angeläget att förekomma, att de icke ens hafva skenet af att vara sjuka, så att deraf misstankar kunna uppstå.

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.*
(Forts.)

Jag vill ej vara vidlyftigare. Jag är viss på, att det efter ett par år skall visa sig, att genomförandet af de åtgärder, som blifvit i fråga satta, varit klokt och välbetänkt, och jag hoppas därför, att vi ändtligen år 1883 antaga det förslag till bestämmelser, som vi år 1881 hyste en viss tvekan att statuera.

En talare på skånebanken har önskat vissa modifikationer i Utskottets förslag. Jag är benägen att med honom göra ett par inskränkningar; men i en punkt kan jag visst icke vara enig med honom, och den hoppas jag att han icke heller vidhåller.

Jag tror att det ifrågasatta stadgandet om besigtning kan eftergifvas för exporten af hästar; och på gässen, hvarom samme talare ock yttrade sig, tror jag icke att vi behöfver tänka mera än på utförda hundar och kattor. Således kunna vi mycket gerna i stället för kreatur i klämnen insätta nötboskap, får och svin. Dessa tre slag måste vi hålla på, emedan inom alla dessa klasser förekomma farliga smittosamma sjukdomar, för hvilka man i England haft den största förskräckelse. De andra kreaturen kunna vi utelemna, emedan de der icke spela samma roll och icke heller äro utsatta för samma misstanke som de sistnämnda tre djurslagen.

Men deremot är jag icke med om att ställa Danmark i en exceptionel ställning. Jag tror att vi få betrakta vårt land såsom en enhet, såsom ett helt för sig; och när helst vi utskeppa kreatur till främmande land, hvarmed naturligtvis icke menas Norge, som ju icke är för oss ett främmande land, så måste vid exporten de försigtighetsåtgärder tillämpas, om hvilka Utskottet i det föreliggande betänkandet gör hemställan. Jag medger villigt, att Danmark är lika försigtigt som vi, ja, att det till och med sedan en lång tid tillbaka iakttagit den försigtighet, vi nu först påtänka, och låtit undersöka de kreatur som det exporterar. Men det är två saker, som göra, att vi icke böra sätta Danmark i en exceptionel ställning. Den ena är den, att danskarne i allmänhet visat sig benägna att, när ett frågetecken uppstått vid deras kreatursexport eller ett verkligt fall af smittosam sjukdom visat sig, påstå att det misstänkta eller sjuka kreaturet kommit från Sverige. Gent emot en sådan situation kan det alltid vara bra att hafva ett veterinärintyg som visar, att kreaturet var friskt, när det härifrån afsändes till Danmark.

Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.
(Forts.)

Det kan ej vara skäl att visa någon särskild slapphet i kontrollen öfver vår affärsförbindelse med just det land, som visat så liten välvilja och så stor missstro mot sitt grannland som Danmark. Nej, kunde vi skaffa oss en dubbelt noggrann och bevisande veterinärbesigtning af de kreatur, som gå till Danmark, så skulle jag med nöje rösta derför.

Härtill kommer, och det är den andra orsaken, hvarför jag icke vill sätta Danmark i en exceptionel ställning, att det är vår, liksom hvarje annan nations, skyldighet och fördel att så ordna vår affärsverksamhet, att vi skicka varan *direkt* till konsumenten. Det är ingen lycka för vårt land att etablera Danmark såsom en mellanhand i våra utrikes affärer. Det är icke bra, om vi ställa så till, att det blir en särskild fördel att exportera djuren öfver Danmark, hvilket ju lätt kan inträffa, om vi icke föreskrifva undersökning äfven af de djur, som gå den vägen. Exportörerna kunna lätt nog finna sig lockade af tanken att de på den vägen komma ifrån hvarje undersökningsafgift. Denna afgift är visserligen för närvarande ganska ringa; men äfven en ringa afgift kan skrämja; och det är ingen säkerhet för att icke Danmark och danska agenter söka att hos allmänheten framställa den afgiften betydligt större än den är.

Efter min mening göra vi derföre klokt i att stadga, att *alla* för export till utlandet bestämda kreatur af ofvan uppgifna trenne slag skola före inskeppningen underkastas en officiel undersökning, på det att vi må kunna visa, att de lemna våra hamnar i friskt tillstånd.

Jag anhåller derföre, Herr Talman, om bifall till Utskottets förslag, dock med det af Herr Ola Andersson gjorda amendement att i stället för ordet *kreatur* insättas orden *nötboskap, får och svin*.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag skall bedja att, i likhet med hvad jag nyss yttrade, få förklara att med den inskränkning Herr Herslow gjort i fråga om de kreatursslag, som skulle vara underkastade besigtning, skall jag vara med om bifall till Utskottets förslag, ehuru jag velat uttala äfven andra betänkligheter.

Herr Herslow har medgifvit, att det är långt ifrån säkert, att icke sjuka kreatur kunna komma att utskeppas äfven efter att hafva undergått en omsorgsfull besigtning; särskildt hvad beträffar den elakartade lungsjukdomen, så är det som vi veta omöjligt för veterinären att vid en besigtning kunna upptäcka densamma, förr än den är temligen långt hunnen; man har långt ifrån visshet om, att den icke i fördold form är hos kreaturet befintlig. Men då nu här tillika är föreslaget, att de fartyg, som äro bestämda att till utlandet öfverföra kreaturen, skola före deras emottagande desinficieras och jag i mitt första anförande medgifvit, att detta vore icke blott välbetänkt, utan till och med nödvändigt, vill jag ändå fästa uppmärksamheten på, att, om den obligatoriska besigtningen utsträcker till *alla* kreatur, som exporteras, den således äfven skulle omfatta de kreatur, som dagligen, ofta i ringa antal, exporteras till Danmark och uteslutande öfverföras å det danska bolagets passagerareångbåtar. Jag tror det är blott en enda svensk ångare, som under ett par som-

rar försökte dylik trafik, men den måste upphöra, medan flere danska ångfartyg afgå, stundom en, stundom flere gånger om dagen. Jag undrar, om svenska regeringen kan anbefalla desinficiering af dessa båtar och för hvarje gång. Afven från flera andra hamnar går dagligen en dylik export så att säga i minut.

Hvad kostnaderna beträffar, sade Herr Herslow, att de vore en bagatell, 30 öre för större kreatur och 15 eller 10 öre för mindre. Jag påpekade redan i mitt förra anförande, att detta låga pris kan erhållas genom ackord med sydsvenska ångbåtsbolaget, hvilkas båtar afgå på bestämda tider och med i de flesta fall full last, men så är långt ifrån förhållandet med den dagliga exporten af stundom ett å två, stundom flera kreatur till Danmark. Der finnes då ingen veterinär att tillgå vid inlastningen, utan man får nog sjelf söka upp honom. Och icke lärer affären då aflöpa för 10, 15 eller 30 öre stycket, så vidt man icke ändrar om hela exporten och låter den gå på bestämda tider. Danska hushållningssällskapet antydde också i sin skrivelse till danska regeringen, som finnes omförmäld å 14 sidan i Utskottets betänkande, att *i hvarje exporthamn borde tillsättas en veterinär*. Om regeringen antager sådana veterinärer, betviflar jag att kostnaden kommer att inskränka sig till 15 eller 10 öre för hvarje smärre och 30 öre för hvarje större kreatur.

Som jag förut sagt, är jag icke i hufvudsaken mot förändringen, men jag har velat uttala min mening, att åtskilliga olägenheter kunna varda att förvänta. Jag bestrider ingalunda nyttan med afseende å exporten till England deraf, att de kreatur, som skickas till Danmark, besigtigas, ty derigenom vinnes den fördelen, att man kan fränskilja de kreatur, hvilka väl ej äro sjuka, men dock hafva tecken till sjukdom, såsom sårnader etc., och till följd af detta fränskiljande få dessa kreatur stå qvar till en annan gång. Men detta kan vinnas äfven derigenom, att de kreatur, hvilkas exporterande till England förbjödes, ej heller få exporteras till annat håll. Med kloka anordningar skulle således möjligen samma fördelar kunna vinnas med mindre olägenheter. Olägenheterna af en sådan besigtning äro hufvudsakligen ökade kostnader och tidspillan, men kunna äfven vara af flere andra slag, som jag förut tillåtit mig att påpeka, och skall ytterligare vidröra en. Att kreatur, som för export besigtigats, skulle förses med någon stämpel, har af sydsvenska ångbåtsbolaget föreslagits i dess framställning till hushållningssällskapen. Om nu kreaturen komma friska till Danmark, försedda med en dylik stämpel, men sedan under någon tids gödning sjukna i Danmark och derifrån öfverföras till England, kan det ju icke visas, om de fått sjukdomen i Sverige eller Danmark, men de hafva svensk stämpel och äro således gifvet från Sverige. Sådant kan icke vara gagnande för vår kreatursexport. Äfven denna olägenhet har jag velat påpeka och tror, som sagdt, att saken, ehuru önskvärd, tål att ses från flere sidor.

Herr Nils Olsson: Då jag ej riktigt hörde, huruvida Herr Ola Andersson i sitt sista anförande framstälde något yrkande,

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
kreatur.*
(Forts.)

*Angående
obligatorisk
veterinärbe-
sigtning vid
export af
hreatur.*
(Forts.)

tillåter jag mig på de giltiga skäl han anförde göra det yrkande, att den föreslagna obligatoriska veterinärundersökningen icke må i fråga komma i annat fall än vid export af kreatur till England. Jag har äfven ett annat skäl till detta yrkande. Det är nemligen bekant, att danskar ofta köpa upp mager boskap i Småland, föra öfver den till Danmark för att gödas och sedan exportera densamma till England. Om nu en sådan obligatorisk undersökning, som här är ifrågasatt, kommer till stånd, föreställer jag mig att man här skall gå tillväga på samma sätt som i Danmark, eller genom något åsatt tecken utmärka, om djuren äro friska.. Men det kan mycket lätt hända att djuren sjukna under gödningstiden och sedan föras öfver till England för att säljas. De äro således vid framkomsten icke friska oaktadt det åsatta märket, och sådant tror jag skulle komma att skada den svenska kreatursexporten. På grund dels af detta skäl, dels af dem, som Herr Ola Andersson i sitt anförande omnämnde, skall jag bedja att få yrka bifall till Utskottets förslag med den förändring att i stället för orden: *utlandet (Norge undantaget)* insättas orden: *Storbritannien*.

Herr Johan Jönsson: Jag har deltagit inom Utskottet i öfverläggningen om detta ärende, och jag har ej funnit annat än att det samvetsgrant blifvit behandladt, af en del ledamöter till och med med sakkunskap. Jag vet ej hvarför vi skulle frukta för att besluta en lag, som i Danmark visat sig välgörande. Den siste talarren sade, att, om vi satte ett märke på ett friskt djur, t. ex. en mager smålandsoxe, som fördes öfver till Danmark för att gödas, detta icke hindrade att djuret kunde sjukna der och sedermera i sjukt tillstånd öfverföras till England. Detta må vara sant. Men har man åsatt djuret ett märke, visar ju detta att det var friskt, då det fördes från vårt land och att det sedan sjuknat under de 4 å 5 månader, som det stått i Danmark för att gödas. Det är för vårt land af stor vigt att kunna visa detta, och jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammarén Utskottets hemställan oförändrad; skolande, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 5.

*Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.*

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af motion om ändring af § 87 mom. 2 Regeringsformen.

Utskottet hade hemställt, att berörda inom Andra Kammarén af Herr C. J. Svensén afgifna motion N:o 90, äsyftande sådan ändring af ofvannämnda lagrum, att det der förekommande ordet »samtycke» utbyttes mot ordet »utlåtande», icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet lemnades till motionären

Herr Svensén, hvilken, enligt anteckning å Utlåtandet, jemte Herrar *Westin, Norén, Carlsson, H. Andersson, Borg, Näsman, Trulsson* och Friherre *Nordenskiöld* inom Utskottet reserverat sig mot nämnda hemställan, och som nu anförde: Då Riksdagen förra året med 138 röster mot 138 afslog en motion af samma syfte som den förevarande, betraktade jag detta såsom en välvilja för förslaget, och jag tillåter mig derföre friheten att taga denna välvilja i anspråk äfven för det nu förnyade förslaget. Då frågan emellertid förut varit ganska omständligt behandlad, och då säkerligen hvar och en har för sig klart förslagets afsigt, har jag icke anledning att här orda vidare om detsamma. desto hellre som jag har mig bekant att Första Kammaren redan affärdat motionen. Men jag hemställer dock, att denna Kammare behagade med afslag å Utskottets hemställan bifalla den af mig väckta motionen.

Angående
ändring af
§ 87 mom 2.
Regerings-
formen.
(Forts.)

Herr Hedlund: Jag hade icke ämnat begära ordet i denna fråga, men jag finner den motion, som här föreligger, vara af så betydande vikt, att jag ej velat låta den gå utan närmare pröfning förbi, hvilket skulle blifva förhållandet, i fall vi efter de korta ord motionären sjelf uttalat skulle låta det skrida till votering.

Motionären har i sin motion ganska riktigt framhållit, att de anledningar till tveksamhet, som man skulle kunna hafva att bifalla motionen derutinnan, att man hade en viss moralisk förbindelse till det gamla presteståndet, som endast kunde gå in på representationsförändringen derigenom, att det fick den trygghet, som låge i 87 § Regeringsformen, icke ega giltighet och det af tvenne skäl, nemligen först och främst att det gamla presteståndet icke egde någon veto-rätt i kyrklig lagstiftning, utan endast i sådana frågor, som vore af ren privilegimatur.

Kyrkomötet har således fått en långt vidsträcktare myndighet eller rätt att sätta sig emot lagförslag, än det gamla presteståndet egde under de forna ständsriksdagarne. Och för öfrigt förefinnes den egendomliga omständigheten, att presteståndet i sjelfva verket aldrig lemnat sitt bifall till den nya riksdagsordningen. Som man vet, blef visserligen bifall till densamma formelt gifvet, på det sätt att ingen votering begärdes, men 26 af ståndets 51 närvarande ledamöter reserverade sig mot beslutet, så att det var egentligen endast 25, som biföllo detsamma. Det egendomliga förhållandet står således kvar, att presteståndet i sjelfva verket icke godkänt den riksdagsordning, hvarunder vi lefva, och således torde det omnämnda grannlagshetskålet ej böra väga alltför tungt. För öfrigt lär väl icke kyrkolagstiftningen kunna stanna, der den nu är. Då är frågan: medför det någon olägenhet, att Kyrkomötet har veto-rätt i fråga om denna lagstiftning? Det har yttrats af en talare i Första Kammaren, att det vore orätt att förutsätta, det Kyrkomötet skulle vara så återhållande, som denna motion antager, och han har derjemte upplyst, att Kyrkomötet till och med sjelf godkänt vissa reformer, såsom i fråga om biskopsskrudarnes borttagande, hvilket beslut dock

Angående
 ändring af
 § 87 mom. 2
 Regerings-
 formen.
 (Forts.)

sedermera icke genom regeringens försorg blifvit bragt till verkställighet. Jag beklagar visserligen att regeringen icke gjort detta, men här är det icke fråga om borttagande af presternas skrudar, utan något vida mere djupgående, och då tror jag att erfarenheten lärt, att Kyrkomötet visat starkt motstånd. Vi böra blott hafva i åtanke, att vi lefva under en kyrkolag, skrifven i slutet af sextonhundratalet, och vi anse det väl i allmänhet knappast möjligt att lefva under en lagstiftning, som är 200 år gammal. Det är väl heller icke möjligt, att ett stillastående kan ega rum mera på kyrkans än andra områden; för min del tror jag, att, om vi skola kunna bibehålla den statskyrka, vi nu hafva, och de många dermed förenade institutioner, är det nödvändigt, att hon själf underkastar sig den utvecklingens lag, utan hvilken ingenting i samhällslifvet kan ega bestånd. Det lärer väl således vara af ganska stor vigt, att Kyrkomötet icke kan sätta sig emot tvenne Riksdagens Kamrar och Kongl. Maj:t. Ty redan hos dessa sistnämndas förbällande till hvarandra finnes en tillräcklig borgen mot omogna nyhetsförsök; när man har trenne sådana makter motsägende hvarandra, behöfver man väl icke tillkalla en fjerde. Jag tror ock, att det är en helsosam erinran till Kyrkomötet, att Andra Kammaren antager motionärens förslag. Det har visserligen redan fallit i Första Kammaren, men äfven om båda Kamrarne bifallit detsamma, hade det icke varit att vänta, att regeringen skolat i första taget sanktionera ett sådant Riksdagens beslut. Men det bör alltid vara en fingervisning och erinran till Kyrkomötet och högyrdiga presterskapet, som der faktiskt eger majoritet, äfven om lekmän till en del ega inträde i detsamma att Andra Kammaren allvarligen ifrågasätter, att Kyrkomötets veto skall upphöra och det endast hafva rätt att blifva hördt och uttala sig öfver vissa frågor, hvilken rätt jag för min del gerna vill gifva Kyrkomötet.

Jag yrkar bifall till motionärens förslag och ogillande af Utskottets hemställan.

Herr *Carl Johanson* instämde med Herr Hedlund.

Friherre *Leijonhufvud*: Jag vill icke säga, att icke äfven efter min uppfattning Kyrkomötet understundom är något för mycket konservativt; det vill jag gerna medgifva, men deraf följer icke, att jag är så otålig, därför att Kyrkomötet icke genast gör, hvad den ena statsmakten anser att det bör göra, att jag vill beröfva det hela dess inlytande. Jag anser nemligen, att man bör hafva respekt för såväl den ena som den andra myndigheten. Kyrkomötet är också en lagstiftande makt, och man bör tolerera, om det måhända råkar vara af en amman åsigt än Riksdagen i en eller annan fråga. Det är icke länge vi hållit på med den nya riksdagsordningen, och vi veta icke, huru stort motståndet kan blifva, om just den, som har makten i sin hand, hotar att taga lifvet af Kyrkomötet. Vi få tala oss, likasom i England underhuset jemt och samt får hålla till godo med; att de lagförslag, som det bifallit, afslås af öfverhuset, till dess förslagen slutligen blifva så ändrade och modifierade, att de gå igenom äfven der. Jag tror, att tålmod är det enda rätta under nu

varande förhållanden, och att man icke genast bör ifrågasätta institutionens tillvaro eller såsom den siste talaren gjorde komma fram med ett hot. Kyrkomötet lär väl i alla fall lika litet som någon annan laglig myndighet i Sverige låta skrämma sig till ett beslut, men jag hoppas, att kyrkomötet sjelft i hvad som är rätt och billigt skall gifva efter. Jag medgifver visserligen, att kyrkomötet är allt för konservativt, och jag förstår mycket väl att under nuvarande förhållanden många finnas, som önska skilja stat och kyrka från hvarandra, fastän jag också inser hvilka ytterligt stora svårigheter detta skulle möta i vårt land, der stat och kyrka varit sammanvuxna ända sedan reformationstiden, ja, ännu längre tillbaka. Det är möjligt att både kyrka och stat skulle komma att vinna på ett sådant skiljande, men möjligen kunde de också förlora derpå. Deremot förstår jag icke att man nu kan vara så benägen att taga lifvet af en institution, som antogs för blott sexton år sedan och som sålunda då gillades, blott därför att den icke säger ja till allting.

Jag anhåller om bifall till Lag-Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Hammarberg*, *Sandström* och *Blomberg*.

Herr G. Th. Ljunggren: Hvad först beträffar förhållandet till det gamla presteståndet, hvaraf jag hade äran att vara ledamot, så är jag för min del öfvertygad att, om icke presteståndet blifvit ersatt med kyrkomötet, representationsförslaget den gången hade fallit. Skulle det ega sin rättighet att blott 25 ledamöter i det gamla presteståndet voro för förslaget men 26 mot detsamma, så är jag också öfvertygad att dessa senare nog begärt votering, och då hade man åtminstone öfver en riksdag fått vänta på representationsförslagets antagande. Vår grundlag säger att Konstitutions-Utskottet skall tillstyrka väckta förslag till förändringar i grundlagen endast i det fall att de ifrågasatta förändringarne äro högst nödvändiga eller nyttiga och möjliga att utföra. För min del har jag icke hört yttras något, som i ringaste måtto bevisat eller antydtt nödvändigheten af den förändring, som här blifvit föreslagen, ty huru konservativt kyrkomötet än må anses, så har det likväl tagit initiativet i många stora och viktiga frågor och har icke begagnat sitt veto mot något förslag, som kommit från Riksdagen. Detta torde väl bestyrka att motionärens förslag icke är högst nödvändigt. Det är enligt mitt förmenande icke heller nyttigt, ty detta lilla ord: »utlåtande», som skulle sättas i stället för ordet: »santtycke», skulle helt och hållet förstöra hela institutionen. När regeringen har en kyrklig fråga att afgöra, så infordrar hon utlåtande från alla konsistorierna, hvilka äro tretton till antalet. Kyrkomötet skulle således genom detta förslag blifva den fjortonde myndigheten, som hade rättighet och skyldighet att afgifva ett sådant utlåtande, och detta anser jag för min del vara, att nedsätta denna institution till ett intet. I dessa upprörda tider, då man både i utlandet och hos oss ser huru många anlopp till förändringar för att icke säga omstörtningar i de kyrkliga förhållandena, som ega rum, anser jag att det är nyttigt att vi för vår del

*Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regering-
formen.
(Forts.)

hafva en rätt kraftig hämsko. Det vore väl icke så lämpligt att Riksdagens Kamrar, hvilka äro valda med hänsyn till helt andra ändamål, skulle hafva en fullkomligt och absolut afgörande röst i alla kyrkliga frågor. Då ledamöter i kyrkomötet skola väljas, sker detta såsom vi veta så, att först väljas trettio fackmän och sedan väljas trettio lekmän, hvilka särskildt äro ansedda för att vara gud-fruktige män och ega en tillräcklig kännedom om de kyrkliga för-hållandena. Nog är detta bättre än att vår Riksdag, som är distraherad af så otaligt många andra ärenden, kanske skulle i en hastig vändning fatta ett förhastadt beslut i en kyrklig fråga. Mina herrar, det är en lycka för oss att vi hafva en stabilitet i kyrkliga för-hållanden, som saknas i andra länder. De böra verkligen afundas oss.

För min del ser jag icke något skäl, som kan locka mig att rösta för bifall till motionen, utan får jag förena mig med den föregående talaren, hvilken yrkade bifall till Utskottets förslag.

Herr Talmannen ankom nu och öfvertog ledningen af Kammarrens förhandlingar, hvarefter

Herr O. B. Olsson erhöll ordet och anförde: Jag hade icke tänkt beröra förhållanden, som förut existerat, om icke den siste talaren nyss gjort det i sitt anförande. Men det gifver också mig anledning att nämna några ord om dessa förhållanden. Den ärade talaren yttrade att det gamla presteståndet icke skulle hafva gått in på representationsförslaget, derest icke kyrkomötet beviljats vetorätt. Det har också redan förut blifvit upplyst, att ståndet så mycket som möjligt stretade emot reformen; men det är känt af hvar och en som då var närvarande att, då presteståndet det oaktadt slutligen biföll förslaget, så skedde det med biskop Brasks bekanta reservation: »dertill är jag nödd och tvungen». Förhållandet var att man fruktade att majoriteten inom presteståndet ville afslå förslaget och efter hvad då uppgafs för mig, hade erkebiskop Reuterdahl, som då var talman, redan på förhand förklarat att, om någon af presteståndets ledamöter begärde votering, skulle han nedlägga klubban. Huruvida detta var sant, vet jag icke, då förklaringen afgifvits inför slutna dörrar. Men oaktadt detta stränga uttalande af ståndets talman begärdes votering från flera håll, men dåvarande talmannen låtsade icke höra detta, utan fälde klubban, och presteståndet biföll på detta sätt förslaget. Härmed må nu vara huru som helst, men jag har velat omtala förhållandet, då den siste talaren berört detsamma.

Det har af en föregående talare sagts, att kyrkomötena hittills varit alltför konservativa och jag tror detta är sant, fastän mycket sagt från det hållet. Jag skulle också kunna gifva vittnesord i detta fall, då jag haft äran bevista två kyrkomöten, och jag kan försäkra att konservatismen der är så utpreglad, att det icke länge kan fortgå på det sätt, att kyrkomötet säger nej till alla reformförslag, som framkomma såväl från Riksdagen som från kyrkomötets ledamöter direkt. Man har, säger den siste talaren, garantier deremot uti den omständighet att endast biskoparne äro sjelfskrifne ledamöter till kyrkomötet, de öfriga ledamöterna inkomma genom val. Ja, det är sant

och om endast lekmän fingo välja äfven de presterliga ledamöterna, tror jag kyrkomötet skulle få en helt annan sammansättning än nu är fallet. Det är därför som jag för min del tror att man bör försöka, om det finnes möjlighet att få bort kyrkomötets veto. Jag anser nemligen tillräckligt att kyrkomötet får icke allenast sjelf framkomma med förslag, utan äfven gifva sitt utlåtande om sådana, inkomna från Riksdagen och regeringen, och icke såsom en lagstiftande församling bifalla eller förkasta desamma.

Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)

En talare på stockholmsbänken trodde att kyrkomötet snart nog skulle blifva medgörligare. Ja, detsamma har man hoppats under 15 års tid, men hittills har kyrkomötet aldrig visat något tillmötesgående och för min del är jag öfvertygad om att så icke heller blir fallet, så länge kyrkomötet sammansättes på sätt nu sker. Då Andra Kammaren redan vid föregående riksdag haft mod och funnit befogenhet att uttala sig i den rigtning, motionären här föreslagit, hoppas jag Kammaren nu icke viker från sin då uttalade mening. På dessa grunder yrkar jag bifall till motionen och afslag på Utskottets förslag.

Herr Borg: Jag har både vid denna och föregående riksdagar uttalat mig för afskaffande af kyrkomötets veto. Erfarenheten har nemligen hittills visat att kyrkomötet, långt ifrån att aktgifva på sin tid och främja dess fordringar på sådana reformer inom kyrkan, som befinnas nödiga, tvärt om gång efter annan visar sig mer och mer döft för tidens kraf. De två första kyrkomötena hade en i allmänhet mera frisinnad tendens i åtskilliga fall, men det senaste kyrkomötet var mindre benäget för billiga reformer, ja, man kan onekligen, i likhet med en talare på stockholmsbänken, säga att »konservatismen» der gick väl långt. Jag tog mig vid förra riksdagen friheten att anföra exempel på detta så att säga oeffterättlighetstillstånd, som man icke borde kunna vänta af en lagstiftande församling i våra dagar. Jag vill nu icke öka registret öfver kyrkomötets underlåtenhetsfel och konservatism, men ett exempel, som anförts i Första Kammaren under nästlidne riksdag, kan jag icke neka mig och, som jag hoppas, äfven Kammaren nöjet att här anföra. Det var nemligen fråga om ändring af de presterliga befordringslagarne och huruvida afgörandet skulle bero af hälften eller tredjedelar af de afgifna rösterna. Då detta ärende förevar till behandling af kyrkomötet, uttalade sig en ledamot i den rigtning, att han såsom okristlig, obiblisk och bekännelsevidrig stämplade den grundsats, hvarpå det då föreliggande lagförslaget hvilade.

Det var en prest och ledamot af Första Kammaren, nemligen Prosten Schönbeck, som i nämnda Kammare meddelade nedanstående berättelse om förberörde kyrkomötesförhandling år 1878: »Ärendet förekom till behandling i kyrkomötet den 2 Oktober nämnda år, då en ledamot tillät sig att stämpla som *okristlig, obiblisk* och *bekännelsevidrig* den grundsats, hvarpå detta förslag hvilade. Jag upprepar, att det var samma grundsats, som blifvit af Kongl. Maj:t, Riksdagen, Högsta Domstolen och komitén gillad, hvilken nu förklarades såsom en okristlig grundsats, en obiblisk och en bekännelsevidrig grundsats.»

Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)

Jag frågar nu, om man i någon annan riksförsamling djerfves föra ett dylikt språk?

Vid samma kyrkomöte föreslogo två gamla fromma män, Biskopen i Göteborg och Domprosten Sondén i Skara, att för det yngre prästerskapets räkning två böner skulle något förändras: Den ena börjar så här: »Herre Gud, himmelske Fader, som genom din nåd och välsignelse mig barn och folk gifvit hafver.» De funno det olämpligt, att ogifta präster skulle uppläsa den bönen. Den andra lyder så: »Jag tackar dig, Herre Gud, himmelske Fader, att du hafver gifvit mig din nåd och låtit mig komma i den heliga äktenskapsstadgan och derigenom bevarat mig för synd.» Men icke ens en så obetydlig, men befogad reform kunde kyrkomötet medgifva.

Jag skall förskona Kammaren från att höra flera exempel af samma sort och förnyar blott min framställning om bifall till reservationen.

Herr Rydin: Den fråga, som nu föreligger, är redan fallen för denna riksdag, emedan Första Kammaren i sitt nyss fattade beslut bifallit Lag-Utskottets betänkande, hvarigenom den förevarande motionen afstyrkes. Men då emellertid debatt om frågan uppstått, ber jag att få fästa uppmärksamheten på åtskilliga omständigheter, som med denna motion stå i sammanhang. Det kan synas vara mycket lätt att med ett penndrag borttaga och upphäfva kyrkomötets rätt, att, såsom det heter, stifta kyrkolag, och jag kan väl förstå att ett förslag i sådan riktning skall tilltala denna Kammare, då, på sätt en talare nämnde, det är i sin ordning, att representationen ensam har den lagstiftande makten och icke delar den med en så beskaffad institution som kyrkomötet. Deri kan man också hafva till viss grad rätt. Hade man klart för sig och vore det alldeles bestämdt, hvad som menas med kyrkolag, kunde man ock bestämma, hvad den föreliggande motionen i detta afseende i sig innebär, men under begreppet kyrkolag innefattas en sådan mängd särskilda bestämmelser, som röra kyrklig ordning och kyrkligt väsen, att en representation, som vill tänka sig in i frågan, ingalunda kan med ett penndrag stryka bort det kyrkomötet tillförsäkrade veto i vissa lagstiftningsfrågor. Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten uppå, att i de länder, som stå på en mera frisinnad ståndpunkt än vårt i detta hänseende, sträfvandena gått ut derpå att erhålla ett representativt organ för kyrkliga intressen, med andra ord ett kyrkomöte, som har beslutanderätt i allt, som rör kyrklig ordning, kyrkans väsen, kyrkans troslära, kyrkans liturgi, med ett ord allt, som angår kyrkans inre väsen eller den så kallade jus in sacris. En sådan rätt anser man alldeles gifvet böra tillkomma en kyrklig representation. Om det således blir fråga om att ändra de nuvarande förhållandena i detta hänseende, måste vi i alla händelser, då vi redan ega ett kyrkomöte — något som andra länder afundas oss — åt detsamma öfverlåta rätt att besluta i afseende på dessa af mig nyss nämnda angelägenheter. Men under kyrkorätt och kyrkolag innefattas åtskilliga andra angelägenheter, de der afse kyrkans förhållande till staten, kyrkans förhållande till andra institutioner, med ett ord kyrkans

ekonomiska angelägenheter. Sådana frågor äro naturligtvis af den beskaffenhet, att de böra afgöras af den lagstiftande församlingen vare sig med eller utan kyrkans samtycke. Vill man således reformera i detta hänseende, är det nödvändigt, att man först särskiljer, hvilken del af kyrkolagen, som bör i afseende till sin natur tillkomma kyrkomötet och hvilken icke kan fräntagas detta, och i hvilka delar deraf man anser kyrkomötets rätt böra inskränkas till makt får afgifva utlåtanden, men icke begagna veto. Det är, om jag så att säga, en sådan *boskilnad*, som måste först uppgöras, innan något bestämdt beslut med afseende på kyrkomötet kan fattas. En kyrkolagskommitté har nyligen varit i verksamhet och utarbetat förslag till ny kyrkolag. En sådan ny lag måste först antagas, innan man kan ändra de nu bestående förhållandena i detta hänseende. Men, säger man, kyrkomötet är en konservativ inrättning, att man derifrån icke kan vänta understöd för någon reform. Jag vill blott anmärka, att detta påstående först bör bevisas, innan det bör föranleda att vi afgifva en förkastelsedom öfver kyrkomötet. Hvad som är säkert är likväl, att när kyrkomötet förehåft frågor, som angått kyrkans yttre förhållanden, kyrkomötet i allmänhet instämt i Riksdagens beslut. Det var icke allenast kyrkomötet, som förchade frågan om biskopskrudarne, utan det var denna Kammare, som ansåg sig böra diskutera den frågan vid pass en timmes tid.

Vidare hafva 1873 års lag angående främmande trosbekännares rätt, hvarigenom i detta afseende skildes mellan kyrkolag och allmän lag och hvarigenom de i nämnda lag innehållna bestämmelser drogos under den allmänna lagstiftningen. Vidare hafva vi åtskilliga frågor i afseende på presternas rättigheter och skyldigheter i kommunalt hänseende, som blifvit afgjorda af kyrkomötet och bifallna af Riksdagen. Man kan derför icke med fog påstå, att kyrkomötet uraktlåtit att tillmötesgå Riksdagen, när Riksdagen fattat beslut i sådana ärenden. Men hvarför har kyrkomötet icke vidtagit andra önskliga åtgärder? frågar man. Jo, kyrkomötet är icke tillsammans mer än en månad hvar femte år och för kyrkomötet hafva icke förelegat till afgörande några sådana ärenden. Kongl. Maj:t har till kyrkomötet framlagt få förslag, och då blir beskyllningen, att kyrkomötet icke vidtagit några reformer, icke rättvis. Jag tror derför att den mot kyrkomötet frankastade beskyllningen är orättvis och jag vill tillägga att den väg, hvarpå man nu inslagit — att söka betaga kyrkomötet beslutanderätt i kyrkliga ärenden, så att kyrkomötet icke skulle få behålla en rätt, som bör tillkomma hvarje kyrklig representation, och på detta sätt undanskjuta en gällande grundlagsbestämmelse — den vägen tror jag icke vara riktig. Man säger om kyrkomötet att kyrkomötet skulle vara illa sammansatt. Ja, hvarför icke föreslå reformer i detta hänseende. Man kan ju föreslå huru kyrkomötet må på annat sätt sammansättas.

Vidare har här talats om förhållandet i det gamla presteståndet. Ja, det är en sak, som vi icke behöfva tvista om, ty det är en sak, som icke hör hit. Det må vara att samtliga prester mer eller mindre gerna biföllo representationsförslaget. Ett faktum är dock att preste-

Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)

Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)

ståndet biföll förslaget och, derest ståndet det icke hade gjort, så hade icke vi suttit här.

Det finnes vidare en omständighet, som möjligen icke alla gifvit akt på, nemligen att kyrkomötet egt bestånd sedan 1863. Kyrkomötet fans således redan, innan den nya Riksdagsordningen kom till stånd. Man väntade blott derpå för att grundlagsenligt bestämma detsamma.

Under nuvarande förhållanden, på frågans nuvarande ståndpunkt, kunna vi icke bifalla motionärens förslag, ty det vore detsamma som att besluta att kyrkomötet icke skulle finnas till. Då vore det mycket mera öppet och redbart att föreslå att kyrkomötet skulle afskaffas än att på detta sätt genom en åtgärd, hvars verkliga betydelse kanske mängden icke till fullo fattar, omöjliggöra just den utveckling, man åstundar af en kyrkans representation.

Jag instämmer sålunda i Utskottets betänkande och yrkar bifall till detsamma.

Grefve Björnstjerna: Jag har en gång haft den äran att tillhöra ett kyrkomöte. Jag hade olyckan att der, liksom ofta nog i denna Kammare, tillhöra minoriteten, ehuru troligen icke af samma orsak. Jag ansågs nemligen i kyrkomötet hysa alltför frisinnade åsikter. Jag medgifver således alltför gerna, att våra kyrkomöten i allmänhet äro alltför konservativa, men då jag detta gör, får jag å andra sidan säga, att jag finner det vara en orättvis beskyllning, då man påstår att kyrkomötet omöjliggjort reformer, hvarom Kongl. Maj:t och Riksdagen varit öfverens. Jag tror, lika med den siste ärade talaren, detta vara ett misstag. Jag kan icke påminna mig — om herrarne skulle kunna göra det, vore jag tacksam, om jag i sådant afseende kunde blifva upplyst — jag kan icke påminna mig, säger jag, att någon viktigare fråga, som, af Riksdagen antagen och af Kongl. Maj:t till kyrkomötet öfverlemnad, blifvit af detta sistnämnda afslagen. Hvad särskildt beträffar den för församlingarna viktiga frågan om prestval, torde herrarne påminna sig, att regeringen framlade ett förslag derom för kyrkomötet, som visserligen deri gjorde åtskilliga förändringar, hvilka dock af regeringen godkändes. När det sålunda förändrade förslaget sedan framlades för Riksdagen, var det just Andra kammaren som förkastade detsamma. Då jag således icke kan finna, att den grund, hvarpå motionen stöder sig, är hållbar, då det alldeles icke visat sig att kyrkomötet motsatt sig de reformer, Riksdagen begärt, och då kyrkomötets rättigheter äro det samma genom grundlagen tillförsäkrade; och då slutligen dessa rättigheter, man må säga hvad som helst, dock för många vore ett verkande skäl vid representationsförändringens antagande, kan jag, för min del, icke finna den förändring, som nu åsyftas, vara nödig eller af behöfvat påkallad. Att kyrkomötet deremot motsatt sig åtskilliga *andra* inom detsamma väckta reformförslag, är en sak, som må vara beklaglig, men det är icke på detta förhållande som motionen grundar sig.

Den ärade talaren på skånebänken yttrade, att han hoppades att, då Kammaren en gång förut »haft mod» att besluta i den rigt-

ning motionen afser, Kammaren nu äfven skulle hafva mod dertill. Jag kan icke fatta att dertill behöfves det ringaste mod, men anhåller, för min del, att Kammaren icke måtte fatta ett opåkalladt beslut, som i alla fall förblifver utan kraft och verkan, sedan Första Kam-maren nu förkastat motionen.

*Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Herr Wieselgren: Om man skulle bifalla ifrågavarande motion, borde första reflexionen öfver beslutet blifva den, att vi ansage oss hafva mycket god råd på penningar, då vi hvart femte år kunde kasta bort 30,000 kronor. Jag anser det bevisa snart sagdt slösaktighet. För min del vet jag nemligen icke, hvartill det skulle tjena att utgifva dessa penningar, för att få tillsammans de biskopar, hvilka Kongl. Maj:t kan höra i domkapitlen, och hvarken flera prester eller lekmän än dem, hvilka Kongl. Maj:t på samma sätt vore i stånd att höra. För min del tror jag icke, att det är på denna väg frågan om kyrkomötena skall lösas. För en del år sedan framlade jag ett förslag, i syfte att få kyrkomötet gjordt till hvad det borde vara, men icke är, nemligen en kyrklig *representation*. Förslaget vann icke bifall i någondera Kammaren, och har jag sedan icke ansett mig böra återupprepa detsamma.

Jag hyser dock fortfarande den åsigt, att kyrkomötets största svaghet ligger deri, att det eger ett sken af att vara en representant för den svenska kyrkan eller de evangeliskt lutherska församlingarne här i landet, utan att den dock är det. Med sin utpreglade stela, hierarkiska karakter, kan det omöjligen erkännas såsom representant för de svenska församlingarne eller det andliga lif, som lefver derinom. Så vidt jag kan bedöma förhållandena, saknar kyrkomötet allt förfäste i det svenska folkmedvetandet, och ett expressivt bevis härför torde vara att finna i den omständigheten, att menige man vid omnämnande af kyrkomötet, vanligen gifva detsamma namnet »*prest-möte*». Det är dock otvifvelaktigt den *episkopala* beståndsdelan af kyrkomötet som gifver detsamma dess karakter; för så väl församlingarne som en stor del af landets presterskap är denna karakter fullkomligt främmande.

En ärad talare på upsalabänken vågade ett påstående, som slog mig med häpnad. Han sade nemligen, att vårt kyrkomöte väckte afund i andra länder. Jag har stor vördnad och mycken tillgifvenhet för denne talare, men att tro på detta påstående, dertill kan hvarken min vördnad eller tillgifvenhet förmå mig. Skulle någon vilja afundas andra en kyrklig författning, så finnes det länder, som hafva det mycket bättre stäldt i sagda hänseende än vi; att afundas dem vore då mera på sin plats. Jag vågar påstå att till exempel det evangeliska Tyskland med sin synodala författning, hvilken der existerat väl redan i ett par tiotal af år, visas oss det mål, till hvilket vi böra sträfva; säkert är att *de* visst icke skulle vilja införa en dylik institution, som den vi ega i vårt kyrkomöte.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid; det ber jag dock få såsom min åsigt tillkännagifva, att i och med detsamma, som det är en obestriddlig sanning, att valen till den svenska riksdagen äro oberoende af trosbekännelsen, måste också medgifvas att det finnes

*Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.* ett principiellt berättigande för det veto, som kyrkomötet fått sig till-
erkändt.

(Forts)

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Vid behandlingen af denna fråga bör man väl först taga i öfvervägande, huruvida kyrkan är till för folket eller folket för kyrkan. Svaret derpå kan väl icke blifva mer än ett, nemligen att kyrkan är till för folkets skull och att folket således äfven bör, framför presterskapet, få sitt ord gällande. Jag tror nemligen, att det icke är lämpligt att presterskapet har rättighet att säga nej till de reformer, som både Konung och Riksdag beslutat skola genomföras. Sådant kan likväl inträffa och har också inträffat.

Ett par talare hafva sagt, att det vore så godt att afskaffa hela kyrkomötet. För min del skulle jag gerna gå in derpå, i synnerhet som vi hafva Riksdagen fördelad i tvenne Kamrar och kungligt veto i kyrkliga frågor, men i en tid som vår, då reaktion snarare än reformsträfvan är i farvattnet, kan jag icke neka till att motionären handlat klokt, då han gått så varsamt till väga, att han föreslagit, att man endast skulle taga bort kyrkomötets veto. Något våldsamt steg har han ju icke föreslagit, ty hans förslag ställer icke presterskapet i sämre ställning till kyrkan än det var, innan kyrkomötet kom till stånd, då hade presterskapet, fastän det utgjorde ett stånd för sig, icke något veto i kyrkliga frågor, ty Konungen och de tre öfriga stånden kunde afgöra frågor i kyrkoärenden, och detta emot presterskapets beslut. Dess veto inskränkte sig till frågor af privilegiiatur, hvilka dock icke afsågo annat än presternas aflöning. Vid sådant förhållande och då inga olägenheter i forna tider, i brist på vetorätt för presteståndet, inträffat, kan jag icke förstå, hvarför det är nödvändigt att kyrkomötet fortfarande skall bibehålla sitt veto. Det är icke sannolikt, att sådana komma att inträffa hädanefter mera än förut, då presterna icke hade veto i kyrkliga ärenden. Till följd häraf anser jag, att man kan mycket väl gå in på motionärens förslag.

I anledning af en föregående talares yttrande ber jag att få göra en erinran. Han sade, att Riksdagen icke är sammansatt för att behandla kyrkliga frågor. Man kan icke heller säga, att Riksdagen är sammansatt för att behandla några särskilda lagstiftningsärenden i öfrigt, utan är det för behandling af *alla* de rikets ärenden, som äro föremål för Riksdagens beslut. Då så är förhållandet, kan jag icke se annat, än att vi måste medgifva att, då Riksdagens båda Kamrar representera folket mera än ett kyrkomöte, så väl den ena som den andra Kamraren är sammansatt för behandling äfven af kyrkliga ärenden. Den ärade talaren vill väl icke gå så långt, att Riksdagen icke skulle ega rätt att deltaga i behandlingen af dessa ärenden, ehuru detta synbarligen ligger i hans yttrande. Då emellertid, såsom jag redan sagt, Riksdagen är sammansatt för att behandla kyrkliga ärenden, lika så väl som andra saker, samt Kongl. Maj:t, sedan Riksdagens båda Kamrar fattat sammanstående beslut i kyrkliga frågor, har före meddelande af sin sanktion att tillgå kyrkomötet, som, fastän det förlorat sitt veto, fortfarande skall i sådana frågor

höras, så måste dessa ärenden erhålla en så grundlig utredning som de möjligen kunna få. Förhastade ändringar kunna åtminstone icke befaras. Skulle nu Riksdagens båda Kamrar tillika med Kongl. Maj:t förena sig om en ändring i kyrkliga frågor, så vore det säkerligen icke till landets fromma, om denna ändring skulle falla i följd af kyrkomötets görande eller låtande. Det sannolika är, att, om kyrkomötet fortfarande har vetorätt samt, såsom hittills, håller tillbaka, slutligen statskyrkan faller sönder, och huru det i så fall kan komma att gå med kyrkomötet och presterna, torde vara svårt att förutsäga. Jag önskar förekomma dessa olägenheter och jag tror att en hvar, som vill ett lugnt framåtskridande, är tacksam för att de tidsenliga förändringar i kyrkligt hänseende, som erfordras, bringas med det snaraste till stånd. För att närma sig detta mål finnes icke något enklare medel, än det som motionären föreslagit, fastän ett radikalare skulle vara att taga bort hela kyrkomötet.

*Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts)*

Likasom flere föregående talare yrkar jag alltså afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionärens förslag, under förhoppning att åtminstone denne Kammares majoritet kommer att biträda detta yrkande.

Herrar *A. Magnusson, J. Anderson* i Tenhult, *E. Key, J. P. Nilsson* i Kägglå, *Björkman, Arnoldson, J. E. Ericsson* i Ahlberga och *Wallenius* instämde med Herr vice Talmannen.

Herr *J. Andersson* i Håckenäs: Jag skulle gerna kunna in-skränka mig till att instämma med den näst föregående talaren. Men då jag erhållit ordet, ber jag att få yttra några ord.

Beträffande yrkandet om upphäfvande helt och hållet af kyrkomötets vetorätt, så kan jag icke fatta att häruti skulle ligga något vådligt. Jag tror tvärt om, att det är ganska välbetänkt att in-skränka kyrkomötets makt och myndighet, så att det icke i kyrkliga frågor får stå öfver både Konung och Riksdag. Det skulle ock, enligt min åsigt, lända till fördel för så väl statsmakterna som kyrkomötet sjelft, om kyrkomötets vetorätt med ett penndrag borttoges. Det har från andra sidan, som vill bibehålla detta veto, yttrats, att det finnes civiliserade stater, som afundas oss vårt kyrkomöte, då de icke kunna sjelfva tillegna sig en sådan institution. Jag undrar just hvilka dessa stater skulle vara. För min del tror jag, att det icke gifves några stater, som afundas Sverige dess tredelade kyrkolagstiftningsmakt. Denna tredelning är, enligt mitt förmenande, fullkomligt stridande mot så väl sundt förnuft som det rätta. Ingen kan väl påstå, att någon skadlig ändring i kyrkligt hänseende skall kunna genom ett förhastadt beslut åstadkommas, då hvardera Kamraren har vetorätt i lagstiftningsfrågor. Dessutom, om också Riksdagen skulle fatta ett sådant beslut, så har Kongl. Maj:t vetorätt. Men att en särskild institution skall hafva vetorätt mot Riksdag och Kongl. Maj:t, är en olägenhet, som, enligt min åsigt, man måste djupt beklaga. Jag tror, såsom jag redan nämnt, att det skulle blifva till stor fördel för kyrkomötet, om dess vetorätt strökes ut. Kyrkomötet skulle i allt fall stå kvar såsom en institution, hvilken skulle ega att

Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.

(Forts.)

taga initiativet i kyrkliga lagstiftningsfrågor, om nemligen kyrkomötet dertill skulle vara sinnadt, äfvensom yttra sig öfver de förslag å kyrkolagsområdet, som Riksdagen och Kongl. Maj:t kunna finna nödigt att till kyrkomötet hänskjuta. Likasom i hvarje annan lagstiftningsfråga åtskilliga myndigheters yttranden inhemtas, så skulle också i kyrkliga ärenden kyrkomötet höras och dess mening beaktas, då den har grundade skäl för sig.

Jag tror, att man i Andra Kammaren bör vare ense om att så fort möjligt taga bort Kyrkomötets vetorätt och tredelningen i kyrkolagstiftningsfrågor, som är en oegentlighet i många afseenden. Jag yrkar af fullaste öfvertygelse, att ifrågavarande motion må af Andra Kammaren bifallas.

Herr Sjöberg: Här har så mycket talats i detta åt döden redan hemfallna ärende, att det kan anses vågadt att ännu en stund missbruka Kammarens höga tålmod. Men jag skall icke länge göra mig skyldig till ett sådant missbruk. Att jag emellertid nu tillåt mig begära ordet är helt enkelt derföre, att jag önskar framhålla en omständighet, som under denna diskussion ännu icke kommit på tal. Jag föreställer mig nemligen, att vi nu egentligen icke hafva att öfverlägga om hvad kyrkomötet gjort eller hvad det icke gjort såsom en församling i och för sig — det vill med andra ord säga, att kyrkomötet inom det område för dess verksamhet, hvarom grundlagen icke talar, ju möjligtvis kunnat uträtta mycket eller möjligen äfven mindre, än det bort; — utan den fråga, som vi hafva att diskutera är: i hvilken mån har kyrkomötet visat sig fiendtligt mot de beslut, som Konung och Riksdag gemensamt eller hvar för sig fattat? Denna fråga torde icke så lätt kunna besvaras, men förtjenar dock att i främsta rummet framhållas, om man vill göra sig reda för den ställning, kyrkomötet intagit till Konungen och Riksdagen. Jag skall emellertid nu endast hålla mig till motionärens förslag.

Hvad vinnes väl, mine herrar, i sjelfva verket, genom att det i Regeringsformens § 87 mom. 2 förekommande ordet »samtycke» utbytes mot ordet »utlåtande»? Naturligtvis skulle då i hvarje kyrkolagsfråga kyrkomötets utlåtande inforas. Nu vet jag icke rätt, huru motionären tänkt sig saken. Om t. ex., sedan Kongl. Maj:t och Riksdagen fattat ett beslut — hvilket då enligt min mening vore ett definitivt beslut — ärendet i fråga skulle remitteras till kyrkomötets utlåtande för att af detsamma underkastas kritik, så blefve naturligtvis en sådan handling, likasom hvarje annan dylik, hvarhelst den än förekomme, i sjelfva verket utan all betydelse. Meningen skulle väl vara, föreställer jag mig, att, om Konungen vill hos Riksdagen göra en framställning i ett till kyrkolagstiftningen hörande ärende, så skulle kyrkomötets utlåtande deröfver först inhemtas, likasom Högsta domstolen måste höras i fråga om alla lagförslag, innan de till Riksdagen inlemmas; eller tvärt om, ifall Riksdagen gör framställning i ett sådant ärende till Kongl. Maj:t, att kyrkomötet skulle deröfver höras, innan saken blefve af Kongl. Maj:t slutligen behandlad. Nåväl! Detta låter tänka sig; men hvad vinnes dermed? Kyrkomötet sammanträder hvar femte år, Riksdagen deremot årlig-

gen. Icke någon enda fråga skulle således kunna afgöras med den verkan, som dermed afsåges, än just det år, då både Riksdagen och kyrkomötet sammanträdde. Men under hela den öfriga tiden skulle så vida icke ertima kyrkomöte sammankallades, hela kyrkolagstiftningsarbetet, om jag så får uttrycka mig, ligga nere. Således lär i sjelfva verket föga vara vunnet genom att antaga Herr Svenséns förslag; hvad man hade att vinna med detsamma såsom en varning eller fingervisning åt kyrkomötet, på sätt ett par talare antydt, det lemnar jag derhän.

*Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Vill man således tänka sig möjligheten af en revision utaf vår utan tvifvel allt för gamla kyrkolagstiftning, eller, med andra ord, af den snart tvåhundraåriga kyrkolagen, med sina dithörande författningar, då vet jag icke någon annan utväg än att helt och hållet utesluta 2:dra mom. i 87:de § Regeringsformen. Det vore radikalt och det enda, som kunde leda till målet — naturligtvis, då kyrkomötet finnes, alltid Konungens rätt oförkränkt att i förekommande fall inhemta dess mening.

Jag har från början — det nödgas jag bekänna — haft mycket ringa sympatier för denna tredelning af myndigheten att stifta kyrkolag. Den synes mig i sig sjelf innebära en orimlighet, som framdeles, när en revision af kyrkolagen på allvar kommer i fråga, skall tydligare framträda. Och att man, med bibehållande af 2 mom. 87 § Regeringsformen, skall kunna under de förhållanden, jag antydt, förfära på annat sätt än att låta kyrkomötet sammanträda hvarje år, det kan jag icke tänka mig. Kan ändamålet härigenom vinnas, så är det godt, men genom det förslag, Herr Svensén framställt, kommer man ingalunda till målet. Det är därför, vill det synas mig, som om Konstitutions-Utskottet, under nuvarande förhållanden åtminstone, haft tillräcklig anledning att afstyrka motionen i fråga.

Herr G. Th. Ljunggren: På heder och tro får jag försäkra herrarne, att jag, som hade min plats midt i salen i preteståndet den dag, frågan afgjordes, icke hörde någon begäran om votering. Jag har velat lemna denna upplysning för en talares på skånebänken räkning.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet, att motionärens förslag måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, samt fann den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering begärdes, blef en omröstningsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den som, med afslag å hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 3, vill, att Kammaren skall till hvilande i grundlagsenlig ordning antaga det af Herr Svensén i afgifven motion väckta förslag om ändring af § 87 mom. 2 Regeringsformen, röstar

Ja;

Angående
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 108 Ja mot 59 Nej; hvadan beslut fattats enligt ja-propositionen.

Om revision
i vissa delar
af Regerings-
formen och
Successions-
ordningen.

§ 6.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 4, i anledning af motion om revision i vissa delar af Regeringsformen och Successionsordningen.

Utskottet hade tillstyrkt, att berörda motion, som var afgifven inom Andra Kammaren af Herr A. *Magnusson* (motion N:o 94) och åsyftade förändring eller upphäfvande af alla sådana inskränkningar utaf vissa medborgerliga fri- och rättigheter, hvilka, i följd af stadganden i §§ 44 och 45 Regeringsformen samt i §§ 4, 5, 6, 7 och 8 Successionsordningen, prinsar och prinsessor af det kungliga huset äro underkastade, — måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Herr Borg anförde: Då jag varit med om det beslut, Utskottet fattat, men råkat förbise ett i motiveringen förekommande uttryck, som jag icke kan underskrifva, ber jag härmed få reservera mig mot detsamma. Den åsyftade frasen lyder sålunda: »men då Utskottet anser de antydda inskränkningarne vara för statens ändamål tillkomna och *hvila på en allmän giltig grundsats*» etc. Jag har, som sagdt, icke lagt märke till denna fras, när utlåtandet inom Utskottet föredrogs, och kan icke gilla densamma på den grund, att jag icke kan finna att här är fråga om någon allmängiltig grundsats rörande prinsars fri- och rättigheter. Någon sådan »grundsats» finnes nemligen icke uttryckt ens i de s. k. inskränkta monarkierna. Som herrarne torde veta, finnes det icke något land i världen, som i sina grundlagar intagit bestämmelser om andra medlemmar af det kungliga huset än konungen, drottningen och tronföljaren. Af nämnda fras skulle man emellertid kunna få den föreställningen, att Konstitutions-Utskottet härutinnan hade en annan uppfattning. Den diskussion, som i frågan der förekom, gaf dock dertill ingen anledning, utan måtte detta uttryck hafva tillkommit antingen genom någon missuppfattning af konceptienten eller ock vara ett skrif- eller tryckfel. Nog af, jag kan icke gilla det, utau yrkar, att det måtte utgå ur motiveringen.

För öfrigt var jag inom Utskottet med om att afstyrka motionen, men icke derföre att den angrep någon allmängiltig grundsats, utan derföre att den afser sådant, som det i allt fall tillkommer Konstitutions-Utskottet att taga befattning med. Den s. k. klämman i motionen innehåller nemligen, »att oivannämnda grundlagar måtte

fullständigt granskas och alla de föreskrifter borttagas, som icke stå väl tillsammans med nutidens humanare åsichter om medborgares fri- och rättigheter». Som Kammaren behagade finna, är detta yrkande hållet i alltför allmänna ordalag, för att Utskottet med anledning deraf skulle anse sig förpligtadt föreslå den antydda grundlagsändringen. Enligt 38 § Riksdagsordningen tillkommer det Konstitutions-Utskottet att granska rikets grundlag samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem Utskottet finner högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa; men nog var motivet hos mig, och jag vågar antaga hos rätt många af Utskottets ledamöter, att afstyrka motionen det, att man ansåg Utskottet icke böra inlåta sig på en sådan relativt obetydlig fråga, så länge så många andra och viktigare ännu vänta sin lösning. Naturligtvis är det af ganska litet intresse för ett rike, om en prins af det kungliga huset sysselsätter sig med det eller det eller om han gifter sig med den ena eller den andra. Jag erkänner gerna, att jag helst skulle se, att alla undantagsbestämmelser för olika samhällsklasser och individer kunde varda undanröjda, och jag anser det mycket olämpligt, att vissa personer, deribland de yngre medlemmarne af det kungliga huset, äro genom lag förhindrade att egna sina krafter åt fosterlandets tjänst på det sätt de sjelfva önska. Men detta är en sak för sig, och skulle Konstitutions-Utskottet slå sig på grundlagsändringar, så finnas många andra af ofantligt mycket större vikt. Jag tillåter mig i sådant afseende erinra om vigten af att få en något så när tidsenlig ministeransvarighet. Någon sådan hafva vi nemligen för närvarande icke. Visserligen hafva vi 106 och 107 §§ Regeringsformen, men de äro af beskaffenhet att numera icke motsvara behofvet. En annan viktig fråga, som borde ordnas, är Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, som afhandlas i 89 § Regeringsformen. För närvarande finnes dock knappast utsigt att få någon enda grundlagsändring till stånd, ty tidsströmningen är sådan, att om ett förslag väckes i de stora frågorna, svarar man: våra grundlagar bör man ej röra vid; de anses nära nog som heliga; och kommer man med de små frågorna, heter det: den saken är ju så obetydlig; det är mindre värdigt Konstitutions-Utskottet att befatta sig med dylika småsaker. På denna punkt står man för närvarande, och under sådana förhållanden har icke heller jag ansett lämpligt att nu inlåta sig på den fråga, motionären här berört.

Jag har kanske talat alltför utförligt om denna sak, men jag har velat redogöra för min ställning i frågan, och slutar nu med en anhållan, att den af mig anmärkta frasen måtte ur motiveringen utgå och Kammaren i stället besluta: »att Herr Magnussons motion, på grund af dess mindre bestämda innehåll, må af Riksdagen lemnas utan afseende».

Herr Hedlund: Det kan väl dock icke förnekas, att ett starkt och våldsamt tvång är lagdt på kungliga personer i de grundlagsparagrafer, i hvilka motionären sökt få ändring, nemligen i 44 § Regeringsformen och 5 och 6 §§ Successionsordningen. Sålunda är det prins af det Kongl. huset förbjudet att gifta sig utan konungens vet-

*Om revision
i vissa delar
af Regerings-
formen och
Successions-
ordningen.
(Forts.)*

Om revision i vissa delar af Regeringsformen och Successionsordningen. (Forts.)

skap och samtycke samt att, med eller utan konungens samtycke, taga till gemål enskild svensk eller utländsk mans dotter. Risken för den prins, som bryter häre mot, är dock icke värre, än att han förverkar sin arfsrätt till svenska tronen, och denna risk behöfver åtminstone icke för sidogrenen vara så stor, såvida den nedgående linien är någorlunda kraftig. En prins kan således följa sitt hjertas böjelse. Men huru står det till med prinsessor i detta afscende? I 6 § Successionsordningen stadgas, att prinsessor af det kongl. huset ej må träda i gifte utan konungens vetskap och samtycke. Numera kan i allmänhet hvarje till myndig ålder kommen svensk qvinna, oberoende af någon giftomannarätt, träda i äktenskap med den hon har kär. Men detta kan icke en prinsessa, utan härtill fordras konungens samtycke. Härmed går det väl ändå an, då man ju måste antaga att konungen är en huld frände, som behjertar hennes hjertas böjelse. Men det heter uti nyssnämnda § vidare: »Ej heller må det någonsin tillåtas med svensk man, utom det kongl. huset». Således får hon icke gifta sig med en enskild svensk man, äfven om hon har konungens samtycke dertill. Jag hemställer då, om det kan ligga någon fara för staten deri, att en prinsessa, som icke har någon arfsrätt till svenska tronen, gifter sig med den hon håller utaf. Att denne i alla händelser blefve en högättad person, kan man vara säker på, ty endast förnämt folk torde få komma i hennes närhet. I Tyskland har, såsom vi veta, på senare tider en prinsessa följt sitt hjertas böjelse och ingått äktenskap med en utmärkt vetenskapsman. Men något så oerhördt skulle väl icke kunna ske i vårt land, utan nog skulle härvidlag fordras en vida förnämare person än så. Om emellertid en svensk prinsessa gifte sig med en icke högättad person, skulle detta männe vara någon olycka för staten? Åtminstone har man icke hört talas om att några svårigheter uppstått för Tyskland med anledning af den nyss omnämnda förbindelsen. Det synes mig således verkligen vara en öfverlevfa af gamla fördomar och gammalt våld, att vår Regeringsform och Successionsordning bibehålla dessa onaturliga stadganden, och att det vore på tiden att dessa stackars prinsar och prinsessor frigjordes från detta onaturliga tvång, från detta våldförande af människans naturligaste rättighet. Och icke skulle kungligheten nedsättas deraf att de vore fria människor liksom hvarje annan svensk man och qvinna.

Något egendomligt är det emellertid, att i denna sak grundlagarne ingenting innehålla om konungen. Förbudet för prinsar och prinsessor att ingå äktenskap med enskilda personer har, såsom vi veta, i forna dagar uppkommit deraf, att man befarade att de ätter, med hvilka konungahuset genom äktenskapsförbindelser komme i släktskap, skulle erhålla alltför stort inflytande inom landet. Men gäller icke detsamma om konungen, ifall han gifter sig med en enskild mans dotter? Olikheten beror väl derpå, att man icke trott sig kunna stadga ett dylikt förbud för en man, som »eger allena styra riket» och dertföre väl äfven bör få styra sig sjelf så mycket, att han må kunna taga till sin maka hvem han vill.

Vidare tyckes det mig vara föga riktigt att en prins icke skall få bekläda ett civilt embete. Jag antager att han är en duglig man

— och något sådant bör väl icke sättas utom möjlighetens område — *Om revision* skall han då icke få utöfva någon befattning, hvartill han kan vara *i vissa delar* särdeles lämplig, till exempel en landshöfdinge- eller domarebefattning, *af Regerings-* och derigenom möjligen öfva sig till ett högre kall? Hvilken våda för *formen och Successions-* riket som skulle ligga häri, kan jag icke se. Man invänder tilläfv- *ordningen.* tyrs att det icke vore öfverensstämmande med hans värdighet. Ja, (Forts.) är det icke detta, så behöfves icke grundlagens förbud, utan då bör väl han sjelf eller hans fränder förbjuda honom det.

Af hvad jag nu yttrat framgår, att det, efter min uppfattning, är på tiden att alla dessa stadganden ändras, och jag är motionären tacksam för det han väckt förslag derom. Men han hade bort tänka, att motionen blifvit så affattad, att den kunnat upptagas till behandling af Konstitutions-Utskottet, såvida Utskottet dertill haft den ringaste benägenhet. För min del skulle jag känna stor lust att påyrka frågans återremitterande till Utskottet med begäran att det ville egna en liten smula möda åt att af motionen, detta kanske icke så fullt välskapade barn, göra något så välskapadt, att det kunde antagas. Jag tror att detta icke vore så omöjligt. Men sedan nu en af Utskottets egna ledamöter föreslagit en redaktion för motionens läggande till handlingarne på ett hyggligare sätt än Utskottet haft för åsigt, så har jag ingenting deremot, utan kan gerna förena mig med honom, dock under uttalande af den förhoppning, att frågan inom en icke aflägsen tid måtte återkomma.

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets Utlåtande samt derefter på det yrkande Herr Borg framställt; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, var alltså Utskottets hemställen bifallen.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 29, i anledning af väckt motion om landshöfdingelönernas uppförande på ordinarie stat samt indragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden.

§ 8.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 19, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för andaktsöfning. *Om ändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.*

Förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 December 1868 lyder sålunda:

»Medlemmar af Evangeliskt-Lutherska kyrkan vare ej förment att sammankomma till gemensamma andaktsöfningar utan vederbörande presterskaps omedelbara ledning; dock må sådan sammankomst å tid, då allmän gudstjenst i församlingen förrättas, ej ega rum så nära det ställe, der gudstjensten hålles, att denna eller ordningen dervid störes. Ej eller må vid religionsöfning, som ej är att häntöra till enskild husandakt, tillträde vägras församlingens prester-

Om ändrad
lagstiftning
angående
särskilda
sammankom-
ster för an-
daktsofning.

(Forts.)

skap, medlem af dess kyrkoråd eller den offentliga myndigheten i orten, hvilken sistnämnda myndighet, i händelse af inträffad olaglighet eller oordning, eger att, der så nödigt anses, sammankonsten upplösa. Uppträder någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten, eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda.

Ivar som underlåter att ställa sig till elterrättelse kyrkorådets förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med trehundra riksdaler.»

I sin motion N:o 5 hade ledamoten af Andra Kammaren Herr *S. Wieselgren* föreslagit, att stadgandena i de två sista punkterna af ofvan intagna förordning måtte upphävas; och hade Utskottet beträffande denna motion hemställt, att densamma icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Mot nämnda hemställan voro reservationer inom Utskottet anmälda dels af Herr *Thomasson*, dels af Herrar *Bäckström* och *M. Jonsson*, dels af Herrar *Anders Persson*, *Lewin* och *Smedberg*, dels ock slutligen af Herrar *Åbergsson* och *Ekenman*, hvilka alla af anförda skäl förordat bifall till den ifrågavarande motionen.

Herr *Ekenman*: Såsom Kammaren behagade finna, har jag vid detta Lag-Utskottets betänkande afgifvit reservation. Jag har nemligen bibehållit den äsigt, som jag vid ett par föregående riksdagar uttalat och hvilken jag äfven inom Lag-Utskottet förfäktat. Äfven under förutsättning att en lagstiftning, som reglerar förhållandena på det religiösa området, som här är i fråga, vore nödvändig — en förutsättning, som jag icke vill obetingadt medgifva — så skulle jag dock icke kunna godkänna förevarande förordning. Den är nemligen efter min uppfattning dels *godtycklig* och dels *icke allmängiltig*. Den är från lagstiftningens synpunkt godtycklig, emedan den icke angifver någon objektiv grund för bedömandet, utan ställer det subjektiva omdömet såsom den enda grunden. Författningen innehåller nemligen, att kyrkorådets förbud må meddelas, der kyrkorådet *anser* en predikants uppträdande leda till söndring i kyrkligt afseende. Förbudet beror således uteslutande på de särskilda kyrkorådens godtycke i hvarje särskildt fall. Den är icke allmängiltig, ty det förbud, som kyrkorådet i en församling anser sig böra meddela, gäller icke med afseende på någon annan församling. Det kan således mycket lätt hända och det har äfven mångfaldiga gånger inträffat, att en predikant, som uppträdt i en församling och blifvit förbjuden att der vidare uppträda, emedan hans föredrag ansetts leda till söndring i kyrkligt hänseende, opåtaladt kunnat i bredvidliggande församlingar med fullkomligt lika föredrag uppträda. Hvad som varit lag i den ena församlingen har således icke varit det i den andra

eller kyrkorädsförbudet har ej haft allmän giltighet inom hela vårt land, der ifrågavarande författning är gällande. Vål har man sagt, och det har upprepats vid mera än ett tillfälle, att det icke vore synnerligen viktigt att inom Riksdagen debattera om denna sak, utan att den tvärt om knappt förtjenade att deråt egna någon särskild uppmärksamhet. Ja, om man skulle bedöma saken endast efter förhållandena i hufvudstaden, så skulle jag medgifva rättigheten häraf. Det kan ju icke vara någon tvekan derom, att hufvudstadens upplysta presterskap och kyrkoråd skulle sätta i fråga att tillämpa författningen och med den i hand arrangera små religiösa förföljelser; och äfven om jag härutinnan skulle misstaga mig, och således någon förföljelse anställdes, så är jag dock öfvertygad om, att den vaksamma och intelligentia hufvudstadspressen då skulle ingripa på ett så kraftigt sätt, att slika tilltag för framtiden omöjliggjordes. Förhållandena i landsorten ställa sig deremot väsentligt olika, i ty att det icke förgår något år, under hvilket icke kyrkorädsförbud blifvit utfärdade och tillämpade. Men jag vågar påstå, att för hvarje gång detta skett, har frukten deraf blifvit icke den åsyftade eller att väcka aktning och vördnad för kyrkan, utan i stället har åtgärden framkallat hat och bitterhet mot kyrkan, på samma gång den förskaffat åt den predikant, som förbudet gällt, en popularitet, som han ofta icke förtjenat och hvilken han icke skulle fått, om han icke varit utsatt för en sådan förföljelse. Det är således efter min uppfattning ett ganska farligt vapen, som kyrkan har i denna förordning och man torde ej med fog kunna säga, att den är ett skydd eller en sköld för kyrkan, utan fast hellre ett vapen, hvars spets genom återverkan ofta varit rigtad just mot kyrkan.

Nu är visserligen förhållandet det, att så ofta, åtminstone under senare åren, dessa kyrkorädsförbud blifvit dragna under Kongl. Maj:ts pröfning, så har Kongl. Maj:t i de allra flesta fall upphäft dem. Det linder för visso Kongl. Maj:ts regering till heder att på ett så frisiunnadt sätt hafva tillämpat lagar och författningar på det kyrkliga området; men å andra sidan kan man ifrågasätta, huruvida det kan vara klokt handladt af statsmakterna att bibehålla lagar, som äro så svåra att efter humana grunder tillämpa, och som äfven, man må nu derom säga hvad man vill, utgöra en obehörig kvarleva från forna tiders religiösa intolerans.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra får jag yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till den af Herr Åbergsson och mig afgifna reservation.

Herr *Carl Johanson* instämde med Herr Ekenman.

Herr *Wieselgren*: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, men då en biskop i Medkammaren har ånyo förklarar sig anse min motion farlig för svenska kyrkan, så vill jag vädja från denne biskop till en annan biskop, biskopen i stiftet ofvanför hans, och uppläsa några af de ord, hvarmed denne biskop beledsagade motionens behandling i kyrkomötet. Han säger: »Jag har i början af min

Om ändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för andaktsöfning. presterliga tjänstgöring användt den borgerliga straffmakten emot irrlärare, men jag fattade snart afsky för detta medel och afstyrker detsamma på det lifligaste. — — — Kyrkan bör aldrig använda det borgerliga svärdet, utan endast anlita andans vapen, och utsigt är då för handen, att dess män med sin större lärdom och andans kraft slutligen skola segra.»

(Forts.)

För min del instämmer jag till fullo, såsom Kammaren väl vet, i detta yttrande och anhåller derföre att få yrka bifall till motionen och afslag å Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr G. Th. Ljunggren: Jag hade äran att vid förliden riksdag tala emot detta förslag, och det kommer jag äfven nu att göra. Ifrågasvarande författning består af två delar, den ena lemnar frihet till lärareverksamhet äfven åt lekmän, och genom den andra söker man förekomma missbruk af denna tillåtelse. Om man nu tager bort den senare delen af denna författning, så gifver man derigenom tillstånd att offentligen tala icke allenast sådant, som leder till söndring inom kyrkan utan äfven sådant som leder till förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergrävande af religionens helgd. Det är efter min åsigt origtigt att så behandla författningen, att man tager bort det goda och hederliga, som är stiftadt att gälla emot missbruket, men behåller endast det som befrämjar detta. På annat sätt borde saken kunna ordnas än genom borttagande af kyrkorådets rätt att förbjuda en sådan muntlig framställning som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergrävande af religionens helgd. Men så länge ändringsförslaget går ut på att, såsom här är fallet, taga bort kyrkorådsförbudet, som just är rigtadt mot det onda och irrlärliga, kan jag för min del icke medgifva den af motionären begärda ändring i författningen.

Man har talat om, att Högsta Domstolen upphäft det förbud, som ett eller annat kyrkoråd meddelat. Ja väl; men jag är åtniustone för min del öfvertygad om, att, derest någon lekmannapredikant blefve tilltalad för att hafva visat förakt för religionen, Högsta Domstolen icke skall underlåta att fälla honom, derest han befinnes skyldig.

Jag anser det vara mycket vådligt att taga bort författningens sista moment och yrkar derföre bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr J. Anderson i Tenhult: Det är numera högst sällan som några böter ådömas på grund af den förordning, hvarom fråga nu är, och när så skett, hafva, då besvär anförts, bötesbestämmelserna i de allra flesta fall blifvit i högre instans upphäfd. Detta har under de senare åren mycket ofta inträffat. Men blifva besvär icke anförda utan bötesbeloppet och bestämmelsen derom vinna laga kraft, så gör den böter ådömde sig merendels till martyr; han betalar icke, utan insättes i fängelset och får aftjena böterna med vatten och bröd. Och då lagstiftningen i fråga är så beskaffad, att den sällan blir tillämpad, så föranlåtes jag att fråga, hvad tjenar det till att

hafva den kvar? Jag anser för min del, att den saklöst kan borttagas och påstår till och med, att detta kunde hafva skett långt förut. Jag vill fördenskull för min del yrka bifall till motionärens förslag.

Om ändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Med afslag å Utskottets hemställan, biföll Kammaren Herr Wieselgrens ifrågavarande motion.

§ 9.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om ändringar i konkurslagen. *Om ändringar i konkurslagen.*

Ledamoten af Andra Kammaren, Herr *Fr. Berglöf*, hade i sin motion N:o 58, för att underlätta handläggningen af konkurser och minsta kostnaderna för desamma utredning, föreslagit en revision af konkurslagen för vinnande af sådana ändringar, att Rättens ordförande eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot skulle i likhet med domaren på landet handlägga de delar af konkursen, hvarvid icke ifrågakomme något, som kunde falla under begreppet domslut, samt att institutionen af Rättens ombudsman blefve upphäfd. Då emellertid, enligt motionärens tanke, Lag-Utskottet ej kunde vara i tillfälle att härutinnan framlägga fullständigt förslag, hade han hemställt, »att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästa Riksdag framlägga förslag till ändringar i konkurslagen i ofvan angifna syfte.»

Med anledning af denna motion hade Utskottet tillstyrkt:

1:o att Riksdagen måtte i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändringar i gällande konkurslag i syfte, att i stad Rättens ordförande eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot skulle i likhet med hvad redan finnes stadgadt beträffande domhafvande å landet, handlägga konkurser i de delar, hvarvid endast ifrågakomme åtgärder, de der hufvudsakligen vore att till förvaltningsåtgärder hänföra; och

2:o att motionens senare del, som afsåg upphäfvandet af institutionen af Rättens ombudsman, icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Sedan uppläsning skett af Utskottets hemställan i *punkten 1*, mot hvilken Herrar *Bergström*, *Forssell* och *Fröberg* inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr Danielson: Jag hade väntat, att motionären skulle begära ordet för att redan vid denna punkt yrka bifall till sitt förslag i dess helhet, ty om en skrifvelse skall afgå till Kongl. Maj:t, föreställer jag mig, att äfven andra delen af motionärens förslag,

Om ändringar i konkurslagen.
(Forts.)

hvilket af Utskottet är afstyrkt, borde komma under pröfning. Jag föreställer mig nemligen, att, om denna punkt bifalles, fråga kan uppstå om rättighet att yrka afslag å Utskottets förslag i andra punkten och bifall till motionens senare del, då motionären sjelf icke sönderdelat sin motion i punkter. Då jag för min del anser önskligt, att motionen i dess helhet antages, enär rättens ombudsmannainstitutionen icke motsvarat de förväntningar som vid konkurslagens antagande anfördes som skäl dertför, ber jag således att redan vid denna punkt få yrka bifall till motionärens förslag i dess helhet.

Herr Talmannen hemställde, med anledning af Herr Danielsons yttrande, huruvida Kammararen tilläte, att Utskottets förslag i *punkten* 2 nu jemväl föredroges, hvilken hemställan med ja besvarades; och skedde i följd häraf uppläsning af sistberörda förslag, hvarpå ordet lemnades till

Herr Berglöf, som anförde: Då Utskottet afstyrkt den senare delen af min motion och Utskottets hemställan redan blifvit af Första Kammararen godkänd, skulle det kunna anses temligen obehöfligt att här vidare orda om denna senare del af mitt förslag, men då jag nu blifvit särskildt uppkallad för att yttra mig och det dessutom icke kan vara olämpligt att närmare belysa den sak, jag här framdragit för Riksdagens pröfning, skall jag anhålla att en kort stund få taga i anspråk Kammararens tid.

Anledningen, hvarför jag framställt mitt förslag, härleder sig derifrån, att mycken klagan har låtit sig afhöras angående de stora kostnader, som äro förenade med konkursutredningar. Det har klagats öfver att borgenärerna i konkursen icke få sjelfva utreda den, utan påtrugas en utredningsman, som af rätten utses, ehuru sådant ej är behöfligt. Borgenärerna anse sig nemligen i allmänhet fullt kompetenta och skickliga att utreda de konkurser, i hvilka de nödgas ingå. Detta har varit orsaken, hvarför jag velat framlägga saken till Riksdagens ompröfning. Af erfarenhet från konkurser handläggning vid domstol vet jag väl att en rättens ombudsman, som har nödig sakkännedom och intresse för sitt värf, kan vara af gagnande betydelse för konkursförvaltningen. Men det kraftiga ingripandet från irättens ombudsman torde höra till undantagen, icke till regel, och inträffa endast i några af de fall, der rättens ombudsman är ledamot i rätten. Jag tror dock, att ombudsinstitutionens betydelse skulle vara större än den nu är, om förhållandet med rättens ombudsman vore det samma som i det land, hvarifrån förebilden till denna institution hemtats, eller i Frankrike, der »juge commissaire» (motsvarande vår rättens ombudsman) alltid är ledamot i domstolen, som handlägger konkurser och i följd deraf deltagar i konkursbehandlingen och föredrager inför rätten de tvistiga frågor, som hänskjutas till rättens afgörande. En sådan ändring i bestämmelserna som att den af rättens ledamöter, hvilken, på sätt jag i första delen af min motion föreslagit, skall handlägga de åtgärder, som äro att hänföra till förvaltningsåtgärder, skulle fullgöra det kontrollerande och vägledande uppdrag, nu åligger rättens ombudsman, kan jag icke hafva

något emot, men då bör också arfvodet till Ombudsmannen helt och hållet utgå och hans befattning blifva ett tjensteåliggande. Ty det är arfvodet som framkallar fördringsegarnes missbelåtenhet och misstro emot ombudsmannens verksamhet. Man har hört många misstankar i den vägen uttalas och det kan icke vara till gagn för domstolarnes anseende, då man får höra påstås att domaren på landet och rätten i stad går i delning med ombudsmannen af konkursarfvodet och att denna provision är en ren sportelinkomst till vederbörande domstolar. Jag tror sådant icke eger rum, men tanken är nu en gång sådan och den är ej så lätt att borttaga. Om konkurslagen kunde ändras i denna riktning, skulle jag icke hafva något emot att rättens ombudsmannabefattning bibehölles, men då sådant icke ifrågasatts och med den sammansättning, vi nu hafva af domstolarne på landet, icke heller kan ifrågasättas, anser jag institutionen böra upphävas, på sätt motionen innehåller.

Utskottet har icke kommit till detta slut, utan har föredragit att tillstyrka afslag å motionen i denna del och har härför anfört några skäl, som jag vill närmare betrakta, på samma gång jag för Kammararen skall söka angifva de grunder, hvarför jag icke finner dem tillfredsställande. På sjette sidan af Utskottets betänkande heter det: »Blefve densamma (nemligen ombudsmannainstitutionen) upphäfd, så skulle deraf föranledas en genomgripande omarbetning af hela konkurslagen. Men enligt motionärens eget medgifvande har ju denna i allmänhet verkat till belåtenhet. Det är visserligen sant, att behovet af en rättens ombudsman kan i vissa hänseenden vara mindre i den ena konkursen än i den andra, men häraf följer ingalunda, att sjelfva institutionen bör upphävas.» Det är ju naturligt, att om rättsombudsmans-institutionen skulle borttagas, en förändring af åtskilliga §§ i konkurslagen blefve nödvändig, men att detta skulle leda till en »genomgripande omarbetning af hela konkurslagen» kan jag icke finna och än mindre till sådana förändringar att lagen icke vidare skulle verka till belåtenhet. För hvar och en torde vara klart, att jag med min motion icke åsyftat något sådant. En förändring måste naturligtvis gå i den riktningen, att konkurslagen och dess bestämmelser fortfarande blifva tillfredsställande för allmänheten, och detta torde kunna låta sig göra utan att afvika från den förvaltningsplan, som nu genomgår lagen. Vidare heter det: »Beloppet af arfvodet för konkursbos förvaltning skulle sannolikt i de flesta fall icke undergå någon afsevärd minskning, dertför att någon rättens ombudsman icke vidare finnes, utan skulle sannolikt den tredjedel af arfvodet, som nu tillkommer denne, fortfarande, åtminstone till större delen, utgå, om ock i form af ökad arfvode, åt gode män och sysslomän.» Jag kan verkligen icke förstå hvarför arfvode skulle utgå med äfven det belopp, som nu tillfaller rättens ombudsman, då den befattningen icke vidare finnes. De göromål, som ålagt rättens ombudsman, komma, om ombudsmannainstitutionen borttagas, att öfvergå dels till rätten eller den ledamot i rätten som handlägger konkurssaker, enär rätten har ett slags öfverinseende öfver konkursförvaltningen i allmänhet, dels ock till borgenärerna i konkursen, hvilka såsom rättsegare sjelfve hafva största intresset af att

Om ändringar i konkurslagen.
(Forts.)

Om ändringar i konkurslagen.

(Forts.)

tillgodose sina rättigheter. Det arvode, som nu utgår till rättens ombudsman, måste enligt min tanke helt och hållet upphöra och blifva en boets behållning. Vidare heter det: »Då man påyrkar upphäfvande af ombudsmannens verksamhet och konkursutredningens öfverlemnande i dess helhet till godemännen och sysslomännen, synes man icke tillräckligt beakta, att ombudsmannens förnämsta pligt just är att hafva tillsyn öfver godemännens och sysslomännens förvaltning.» Ja, detta är nog ombudsmannens förnämsta pligt, det är otvifvelaktigt; men denna pligt tror jag att ombudsmannen i allmänhet icke har nödig sakkännedom om och intresse för att fylla på ett tillfredsställande sätt. Det heter att han tillser förvaltningen, men med undantag af en rättens ombudsman, ledamot af domstol och sakkunnig person, har jag icke kännedom om någon ombudsman, som genom anmälan hos rätten eller annan kraftåtgärd sökt påskynda förvaltningen. Att slika åtgärder många gånger kunna erfordras och att ombudsmannens blotta tillvaro icke göra dem öfverflödiga, torde vara klart för de flesta, som haft något att beställa med konkursers utredning och förvaltning. Konkurslagen innehåller i § 64, att om gode männen eller sysslomännen visa motvilja eller försummelse vid fullgörandet af sitt uppdrag, skall rättens ombudsman anmäla detta till rätten, och sedan denna anmälan inkommit, har rätten att genom vite eller annat äfventyr tillhålla dem att göra sin pligt eller öck skilja dem från förvaltningen. I § 65 heter det, att om gäldenär eller borgenär vill framställa någon anmärkning mot godemännen eller sysslomännen, skall han göra det hos rättens ombudsman, och om denne lemnar klagomålen utan afseende, kan han vända sig till rätten. Men det förefaller mig som om gäldenären eller någon af borgenärerna sjelf lika gerna kunna gå direkt till rätten och göra anmälan, om de hafva något att anmärka, och att icke behöfva först gå till rättens ombudsman för att af honom få ett slags resolution på anmärkningen. Den kontrollerande makt ombudsmannen nu har kan således, efter min åsigt, lika väl utöfvas af de i konkursen intresserade eller fordringsegarne som af en dertill särskildt tillsatt, föga för saken intresserad person.

Vidare heter det i Utskottets betänkande: »Många tvister mellan borgenärer inbördes eller mellan desse och gäldenären, hvilka eljest skulle slitas vid domstol och föranleda dryga kostnader för massan, blifva nu, genom ombudsmannens bemedling, bilagda vid det sammanträde, som omförmåles i 74 § konkurslagen». Det låter bra, att många tvister blifva bilagda af ombudsmannen, men, mine herrar, det är i verkligheten ett högst ringa fåtal, som blifva bilagda vid dessa sammanträden inför rättens ombudsman; och är det några, så är det vanligen sådana af den enkla beskaffenhet, att inför rätten samma förlikning kan träffas, som enligt § 74 kan ega rum vid sammanträde inför ombudsmannen. En domare, som är intresserad af konkursboets utredning, har sig äfven angeläget att se till, att de olika intressena blifva sammanjemkade och tvisterna förlikta; och detta sker äfven minst lika många gånger inför rätten som inför ombudsmannen.

Det heter äfven i betänkandet att, om motionen bifölles, »skulle för framtiden en borgenär, för att göra sin rätt gällande mot tredskande utredningsmän, nödgas underkasta sig olägenheterna af en tidsödande och kostsam rättegång, i stället för att nu endast erfordras en anmälan till ombudsmannen, hvilkens pligt det är att bereda den rättelse, hvartill en sådan anmälan kan föranleda». Det är mig icke klart, hvarför borgenärer eller gäldenärer, om ombudsmannainstitutionen upphäfdes, skulle behöfva kasta sig in i tidsödande rättegångar, då ju för dem står enligt § 65 i konkurslagen öppet det botemedel mot tredskande utredningsmän, som ombudsmannen har till sitt förfogande eller anmälan hos rätten och deraf i hvarje fall skall följa den rättelse, hvartill anmälan kan föranleda.

Det heter vidare i slutet af betänkandet: »Visserligen äro godemännen och sysslomännen utsedde af borgenärerna, men af dessas majoritet, kanske ofta endast af några få större fordringsegare, och förevarande institution har tillkommit äfven därför, att genom densamma minoritetens rätt må bliwa vid konkursförvaltningen tillgodosedd.» Detta yttrande låter utmärkt bra. Det vore väl om rättens ombudsman toge hand om minoritetens rätt och verkligen förstode att göra det; men faktum är att han icke ingriper så mycket i konkursförvaltningen, att han särskildt bekymrar sig om vare sig majoritetens eller minoritetens rätt. Ombudsmannen för vid sammanträden protokoll öfver hvad der förekommer och icke alltid ens detta. För öfrigt håller han enligt 74 § konkurslagen sammanträde och lemnar råd och upplysningar, der sådant påkallas. Härtill inskränker sig i allmänhet hans verksamhet.

På grund af hvad jag nu anfört och *då* jag tror att de många klagomålen öfver ombudsmannainstitutionen icke böra lemnas utan uppmärksamhet, *då* delegarne i konkursen, som hafva största intresse af en hastig och lycklig utredning af konkursen, böra lemnas förtroende att utan rättens mellankomst och genom af dem sjelfva utsedde sakkunnige män utreda konkursboet och *då* hvarje fordringsegare och gäldenär kan bevaka sina intressen och genom anmälan hos rätten tillhålla försumliga utredningsmän att fullgöra sina skyldigheter, torde någon fara icke förefinnas för att upphäfva ifrågevarande institution och åt borgenärerna öfverlemnas konkursförvaltningen. Herr Talman, jag anhåller således om bifall till min motion i dess helhet.

Häruti förenade sig Herrar *M. Jonsson, Sundström, C. Carlson, A. P. Lind* och *Marcuson*.

Herr Sandwall: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med motionären, emedan jag anser hans motion vara väl motiverad och på allt sätt förtjent af understöd, men jag skall taga mig friheten att påpeka några omständigheter, som göra, att jag anser det vara ännu större skäl att så mangrant som möjligt sluta sig till den mening, han uttalat.

Om ändringar i konkurslagen.
(Forts.)

Om man betänker, hvad rättens ombudsman i konkurser har att göra, så inskränker detta sig i allmänhet till en tidsspilla af några få timmar, under den tid konkursboets utredning pågår, isynnerhet då konkurs, som oftast är fallet, avslutas med ackord mellan gäldenären och borgenärerna. Åro konkursmassans tillgångar stora, får han för sitt ringa besvär, genom erhållande af en tredjedel i det bestämda arfvodet, ända till tusentals kronor, hvilket betydligt försämrar den oftast klena ställningen i ett konkursbo. Och är det en ringa tillgång i boet, så nöjer sig hvarken rättens ombudsman eller sysslomännen med det arvode procentvis som vanligtvis bestämmes i konkursbo, nemligen 6 procent för lös och 3 procent för fast egendom, utan då göra de upp ett ackord med borgenärerna om arfvodet, hvilket vanligtvis medtager större delen af tillgångarne. Att en rättens ombudsman bör finnas, antager jag är nödvändigt för att kontrollera sysslomännens förvaltning, men jag anser det vara högst obilligt, att han skall åtnjuta så stort arvode som han för närvarande har.

Jag anhåller derfor att få yrka bifall till motionen i dess helhet.

Herr Thomasson: Det kan naturligtvis icke falla mig in att vid denna sena timme länge taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Jag skall derfor endast i korthet yrka att Kammaren ville bifalla Utskottets förslag i dess helhet. Det mål, hvartill motionären sträfvar, ombudsmannainstitutionens afskaffande, kan i alla fall nu icke vinnas, då, såsom vi veta, Första Kammaren redan afslagit motionen och bifallit Utskottets afstyrkande hemställan i denna punkt. För öfrigt äro meningarne derom att nämnda institution bör borttagas icke så eniga, som Herr Danielson tycktes tro. I alla händelser är den en så vigtig ingrediens i vår konkurslag och griper så in i konkursförvaltningen på alla dess stadier, att den icke kan borttagas, utan att konkurslagen i sin helhet omarbetas, och då detta icke lärer kunna förordas på grund af föreliggande motion, yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Nils Petersson: Icke heller jag skall länge upptaga tiden. Jag vill blott uttala min tacksamhet till motionären, som väckt denna motion, i hvars båda delar jag fullkomligt instämmer. Af egen erfarenhet vet jag att det under nuvarande förhållande ofta kan vara ganska svårt för en borgenär att få ut något i ett konkursbo, i synnerhet om det är ett mindre bo. I den ort jag tillhör förhåller det sig vidare så, att rättens ombudsman kan vara boende på långt afstånd från rättens samlingsplats, hvarigenom förorsakas en onödig tidsutdrägt med boets utredning och deraf följande förlust för fordrings-egarne. Om också ett bifall till motionens senare del skulle hafva till följd en omarbetning af hela konkurslagen, vore derfor ingen skada skedd.

Jag yrkar således bifall till motionen i sin helhet och afslag å Utskottets hemställan i den senare punkten.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef Utskottets hemställan i punkten 1 bifallen; hvarpå Kammarén, med afslag å Utskottets hemställan i punkten 2, biföll den del af motionärens förslag, om hvilken sistnämnda punkt handlade.

§ 10.

Till bordläggning anmälde Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel.

Detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Godkändes Lag-Utskottets nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillsättande af Pastor primarius i Stockholm;

N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förlagsintekning och i sammanhang dermed erforderliga författningar;

N:o 13, angående upphäfvande af vatten- och brödstraffet;

N:o 14, om upphäfvande af sista punkten i § 16 mom. 1 af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862;

N:o 15, angående ändring i bestämmelserna om församlingarnes rätt att förfoga öfver kyrkokassorna; och

N:o 16, om kungörelse af tiden för allmänna tingssammanträden.

Kammaréns ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.